किं प्रयोजनं ॥ २ ॥ वामभागे तु नारीणां । दक्षिणे पुरुषस्य च ॥ निर्दिष्टं लक्षणं तेषां । सामुद्रस्य वचो यथा ॥ ३ ॥ पंचदीर्घं चतुर्ह्रस्वं । पंचसूक्ष्मं षडुन्नतं ॥ सप्तरक्तं त्रिविस्तीर्णं । त्रिगंभीरं प्रशस्यते ॥ ४ ॥ बाहुर्नेत्रांतरं चैव । जानु (कर्ण) नाशा तथैव च ॥ स्तनयोरंतरं चैव । पंचदीर्घं प्रशस्यते ॥ ५ ॥ ग्रीवा

स्त्रीओने मावे पडखे अने पुरुषने जमणे पडखे लक्षण होय छे, एम सामुद्रनुं वचन छे. ॥ ३ ॥ पांच वानां लांबां, चार टुंकां, पांच झीणां, छ उंचां, सात रातां, त्रण पहोळां, अने त्रण वानां गंभीर प्रशंसवा योग्य छे. ॥ ४ ॥ १ हाथ, २ बे आंखो वच्चेनुं अंतर, ३ गोठण, (पाठांतरे कान) ४ नाक, अने ५ बे स्तन वचेनुं अंतर एटलां वानां लांबां वखणा-

प्रजननं पृष्टं । ह्रस्वे जंघे च पूज्यते ॥ ह्रस्वा-
नि यस्य चत्वारि । पूजां प्राप्नोति मानवः ॥६॥
सूक्ष्माण्यंगुलिपर्वाणि । दंतकेशनखत्वचः ॥ पं-
च सूक्ष्माणि येषां च । ते नरा दीर्घजीविनः
॥ ७ ॥ कक्षा कुक्षश्च वक्षश्च । घ्राणस्कंधललाटिका- ॥ सर्वभूतेषु निर्दिष्टं । षडुन्नत्वं प्रशस्य-
ते ॥ ८ ॥ पाणिपादतलौ रक्तौ । नेत्रांते च

य छे. ॥ ५ ॥ डोक, गुह्य चिह्न, अने टुंकां
साथळ पूजाय छे. आ चारे वानां जेनां टुंकां
होय, ते मनुष्य पूज्य थाय छे. ॥ ६ ॥ १
आंगळीना वेढा, २ दांत, ३ केश, ४ नख,
अने ५ चामडी, ए पांचे जेओनां सूक्ष्म होय
ते दीर्घायुषी थायछे. ॥ ७ ॥ १ कांख, २ उद-
र, ३ छाती, ४ नाक ५ खभा अने ६ कपाळ,
ए छए ऊंचां सर्वत्र वखणाय छे. ॥ ८ ॥ १

नखानि च ॥ तालुजिह्वाधरौष्ठं च । सप्तरक्तं प्रशस्यते ॥ ए ॥ स्वरः सत्त्वं च नाभिश्च । । त्रिगंभीरं सुखप्रदं ॥ उरः शिरो ललाटं च । त्रिविस्तीर्णं प्रशस्यते ॥ १० ॥ मुखश्चार्धं शरीरस्य । सर्वं वा मुखमुच्यते ॥ तत्रापि नाशिका श्रेष्ठ । तत्रापि चरचक्षुषी ॥ ११ ॥ न स्त्री·

हाथ पगनां तळीयां, २ नेत्रना छेडा, ३ नख, ४ ताळवुं, ५ जीज, ६ नीचलो होठ, ७ उपलो होठ, ए साते रातां वखणाय छे. ॥ए॥ १ स्वर, २ बळ, अने ३ नाभि, ए त्रणे गंभीर होय तो सुखदायक थाय छे, अने छाती, मस्तक, अने कपाळ ए त्रणे विशाळ वखणाय छे. ॥ १० ॥ शरीरथी अर्ध मुख श्रेष्ट छे, अथवा आखुं मुख श्रेष्ट छे, तेमां पण नासिका अने बन्ने चक्षुओ श्रेष्ट छे. ॥ ११ ॥ राती

स्त्यजति रक्ताक्ष । नाथ कनकाभेगत्र ॥ दीर्घ बाहुं न चैश्वर्यं । न मांसोपचितं सुख ॥ १२ ॥ उरोविशालो धनधान्यभोगी । शिरोविशालो नृपपुंगवश्च ॥ कटीविशालो बहुपुत्रदारो । विशालपाद: सततं सुखी च ॥१३॥ चक्षु स्नेहेन सौभाग्यं । दंतस्नेहेन भोजनं ॥ त्वच स्नेहे·

आंखवाळाने स्त्री तजती नथी. पीळा वर्णवाळाने धन. लांबा हस्तवाळाने ऐश्वर्य. अने पुष्ट मांसवाळाने सुख तजतुं नथी. ॥ १२ ॥ विशाळ छातीवाळो धन अने धान्यनो भोगवनारो, विशाळ मस्तकवाळो उत्तम राजा, विशाळ केडवाळो बहु स्त्रीपुत्रवाळो, अने विशाळ पगवाळो हंमेशां सुखी थाय छे. ॥ १३ ॥ नेत्रनी मृदुताथी सौभाग्य, दांतनी मृदुताथी भोजन, चामडीनी मृदुताथी शय्या. अने पगनी मृदुता·

न शय्या च । पादस्नेहेन वाहनं ॥ १४ ॥ अ-
कर्मकठिनौ हस्तौ । पादावध्वनी कोमलौ ॥ य
था पादौ तथा हस्तौ । तस्य राज्यं विनिर्दिशे
त ॥ १५ ॥ दीर्घलिंगेन दारिद्रं । स्थूललिंगे-
न दुखितः ॥ कृशालिंगेन सौभाग्यं । ह्रस्वलिं
गेन नृपति ॥ १६ ॥

अथायुर्लक्षणं निगद्यते—कनिष्ठांगुलि-

थी वाहन मळे छे. ॥ १४ ॥ मृदु हस्त तथा
ध्वनीविनाना कोमळ पग ए बन्ने अर्थात् के
जेवा हाथ तेवा पग होय तो तेने राज्य म
ळे छे. ॥ १५ ॥ दीर्घ लिंगथी दारिद्र, स्थूल
लिंगथी दुःख, पातळां लिंगथी सौभाग्य, अ-
ने टुंकां लिंगथी राजा थायछे. ॥ १६ ॥

हवे आयुष्यनुं लक्षण कहे छे—टचली आं
गळीनां मूळथी जो चोथी आंगळीसुधी रेखा

मूलाच । रेखा गछति तर्जनीं ॥ अविछिन्नानि वर्षाणि । शतमायुर्विनिर्दिशेत ॥ १७ ॥ कनिष्टांगुलिदेशाच्च । रेखा गछति मध्यमां ॥ अविछिन्नानि वर्षाणि । षष्टिमायुर्विनिर्दिशेत ॥ ॥ १८ ॥ रेखाभिर्बहुभि: क्लेशं । स्वल्पाभिर्धनहीनता ॥ रेखाचतुष्टये सौख्यं । बहुरेखा दरिद्रता ॥ १९ ॥ अंगुष्टोदरमध्यस्थो । यवो यस्य वि-

---

जती होय तो पूरेपूरां एकसो वर्षनुं आयुष्य होय छे. ॥ १७ ॥ टचली आंगळीना एक भागमांथी जो वचली आंगळीसुधी रेखा जती होय तो पुरां साठ वर्षनुं आयुष्य होय छे. ॥ १८ ॥ बहु रेखाथी क्लेश, थोडी रेखाथी धनहीनता, चार रेखाथी सुख, अने घणी रेखाथी दरिद्रता थाय छे. ॥ १९ ॥ अंगुठाना मध्यमां जेने जव होय छे, ते मनुष्य क-

राजते ॥ उत्पन्नमद्यमोजी च । स नर सु
खमेधते ॥ २० ॥ अनामिकापर्व यदा तु लं
घयेत् । कनिष्टिका वर्षशतं च जीवति ॥ नव
त्यशीतिर्विगमे च सप्तति—तदर्धितं तं खलु प
ष्टिजीवितं ॥ २१ ॥ ललाटे यस्य दृश्येन । शु
भरेखाचतुष्टय ॥ अशीत्यायुर्विनिर्दिष्टं । पंचरे·

माय तेटलु खाय तेवो, अने सुखमां वृद्धि
करनारो थाय छे ॥ २० ॥ जे मनुष्यनी ट·
चली आंगळी अनामिकाना वेढायी वधनी
होय. ते पुरा सो वर्ष जीवे छे. अने कक
ओछी ओछी थतां अनुक्रमे नेवु, एंशी, अने
सित्तेर वर्ष जीवे छे, अने जो आरधीनो साठ
वर्ष जीवे छे. ॥२१॥ जेनां कपाळपर चार शुभ
रेखा देखाय तेनुं एंशी अने पांच रेखावाळा
नुं सो वर्षनुं आयुष्य होय छे. ॥ २२ ॥ वळी

खा· शत भवेत ॥ २२ ॥ ललाटे यस्य दृश्य· ते । त्रयो रेखाश्च जीवितं ॥ ६०वर्षं च नि· र्दिष्टं । विंशत्योर्द्धं द्विरेखके ॥ २३ ॥ अति· मेध्यतिकीर्तिश्च । विनीतविनय· सुखी ॥ अ· तिस्निग्धा च दृष्टिश्च । स्वल्पायु स नरो भ· वेत ॥ २४ ॥ इत्यायुर्लक्षणं. अत परं प्रवक्ष्या· मि । देहावयवलक्षणं ॥ तत्र पादतलं यस्य

जेने कपाळे त्रण रेखा होय तेनुं साठ, अ· ने बे रेखा होय तेनुं चालीस वर्षनुं आयुष्य होय छे. ॥ २३ ॥ जेनी दृष्टि अतिस्निग्ध हो· होय, ते बहु बुद्धिवान कीर्तिवान् विनयी सु· खी पण अल्पायुषी होय छे. ॥ २४ ॥ एवी· रीते आयुष्यनां लक्षण कह्यां छे. ॥ हवे श· रीरनां अवयवोनां लक्षण कहुं छुं, तेमां पण सर्वज्ञे कहेलुं पगनां तळीयांनुं लक्षण कहुं छुं,

। यथा सर्वज्ञभाषितं ॥ २५ ॥ अप्रस्वेदौ पृ·
थुतलौ । कमलोदरसन्निभौ ॥ प्रविष्टांगुलि·
संयुक्तौ । नानालक्षणसंयुतौ ॥ २६ ॥ नखैः
सुदीप्तिसंयुक्तैः । संयुतौ चरणौ तथा ॥ कूर्मो·
न्नतैश्च रक्तैश्च । पुरुषोऽसौ नराधिपः ॥ २७ ॥
अंगुष्ठौ विपुलौ येषां । ते नरा दुःखनाजिनः
॥ क्लिश्यंते विरलांगुल्यां । तथा चाध्वनि गा·

॥ २५ ॥ परसेवा विनानां जाडां तळियांवाळां
कमलना मध्यभागजेवां, नियमसर आंगळी·
वाळां, जातजातनां चिह्नवाळां, तेजस्वी नख·
वाळां, काचबाजेवा ऊंचां, अने रातां चरणवा·
ळो पुरुष राजा थाय छे. ॥ २७ ॥ जेनां
अंगुठा पहोळा होय छे, ते मनुष्यो दुःखी हो·
य छे, तथा रस्ते चालतां आंगळांडे दुदां प·
डतां होय ते, दुःखी थाय छे. ॥ २८ ॥ ऊं·

मिन. ॥ २८ ॥ उन्नतैश्च समस्निग्धै । सि
तैस्तु सुखभाजिन ॥ वृत्तै रक्तैस्तथा ताम्रै—
र्भवेत्सोऽपि नराधिप ॥ २७ ॥ यस्य प्रदे-
शिनी दीर्घा । ह्यगुष्ठं च व्यतिक्रमेत् ॥ स्त्री-
भोगं लभते सोऽपि । महाभोगं न संशयः
॥ ३० ॥ मध्यमायां तु दीर्घायां । भार्याहानि-
र्विनिर्दिशत् ॥ अनामिकायां दीर्घायां । विद्या-

चां सरखां स्निग्ध ऊंचां गोळ तथा ताम्र जेवां
रातां आंगळांवाळो माणस राजा थाय छे. ॥
॥ २ए ॥ जेनी अगुठानी पासेनी आंगळी
अंगुठाथी महोटी होय, ते मनुष्य स्त्रीनुं
सुख तथा महा वैभव भोगवे छे ॥ ३० ॥
जेनी वचली आंगळी लांबी होय तेनी स्त्री
जे मरण पामे छे, अने जेनी अनामिका
लांबी होय ते विद्वान् थाय छे. ॥ ३१ ॥ जे

भोगी भवेन्नरः ॥ ३१ ॥ सा च ह्रस्वा भवेद्यस्य । तं विद्यात्पारदारिकं ॥ यस्याः प्रदेशिनी स्थूला । भर्तुश्चैव कनिष्टिका ॥ ३२ ॥ असंगताभि- र्ह्रस्वाभि—रंगुलिभिस्तु मानवः ॥ नूनं हि पार्थिवो ज्ञेयः । सामुद्रवचनं यथा ॥ ३३ ॥ सामुद्रे पादांगुलिलक्षणं—नखैः श्वेतैश्च विश्रांतै—र्नरा हि दुःखभाजिनः ॥ ऽशी

पुरुषनी अनामिका टुंकी होय ते परस्त्रीलंप- ट थाय छे, तेमज जे स्त्रीनी ते आंगळी जा डी होय ते भर्तारने अप्रिय छे. ॥ ३२ ॥ जे नी आंगळीओ टुंकी होय तथा एकबीजीने अडकती न होय ते खरेखर नृपति थाय छे, एम सामुद्रनुं वचन छे. ॥ ३३ ॥ हवे सामुद्र- मां बतावेलां पगनी आंगळीनां लक्षणो कहे छे—धोळा अने आभा नखवाळा माणसो दुः-

याः कुनखा ज्ञेयाः । कामभोगविवर्जिताः ॥
॥ ३४ ॥ विक्रांतैः स्फुटितै रूक्षै—र्नखैर्दारि-
द्र्यभाजिनः ॥ महापापानि कुर्वंति । पुरुषा ह-
रितैर्नखैः ॥ ३५ ॥ इंद्रगोपकसंकाशै—र्न-
खैर्भवति पार्थिवः ॥ ताम्रैर्नखैर्भूयैश्वर्यः । कु-
ब्जैर्नखैश्च पातकी ॥ ३६ ॥ वर्तुलैश्च तथैश्वर्यं

खी होय छे, अने खराब नखवाळा माणसो लंपट अने रतिसुख विनाना थाय छे. ॥३४॥ खरबचडा फूटेला अने लुखा नखवाळा माणसो दरिद्री थाय छे, तेमज लीला नखवाळा माणसो महा पाप करे छे. ॥ ३५ ॥ गोकळगायजेवा नखवाळो राजा, ताम्रजेवा नखवाळो बहु बळवान अने कुबडा नखवाळो पापी थाय छे. ॥ ३६ ॥ वळी गोळ नखथी ऐश्वर्य, जाडा नखथी सुख, तथा स्निग्ध नख

। पुष्टितै: सुखिनो भवेत ॥ स्निग्धैरुपचितै: स्ताम्रै—र्नरो भवति नृपति: ॥ ३७ ॥ इति सामुद्रिके नखलक्षणं ॥ धनिनस्तुरगजंघा । राजानो मृगजंघिका ॥ दीर्घायु स्थूलजंघश्च । जायते ध्यानमानस: ॥ ३८ ॥ सिंहव्याघ्रस: मा जंघा । धनकीर्तिप्रदायिनी ॥ रोमयुक्ता च जंघा तु । दारिद्र्यं खलु यच्छति ॥ ३९ ॥ श्र-

---

अने भरावदार नखथी मनुष्य राजा थाय छे. ॥ ३७ ॥ एवीरीते सामुद्रिकशास्त्रमां नखोनां लक्षणो कह्यां छे. ॥ घोडाजेवा साथळवाळा धनवान्, हरिणजेवा साथळवाळा राजा, अने जाडा साथळवाळा दीर्घायुषी तथा ध्यानी थाय छे. ॥ ३८ ॥ सिंह अने व्याघ्रजेवा साथळ धन अने कीर्ति देनारा थाय छे, अने रोमवाळा साथळ गरीबाइ आपे छे.।३९।श्र-

गालसमजंघा च । लक्ष्मीस्तेषां न जायते ॥
मीनजंघ स्वयं लक्ष्मीं । समाप्नोति न संशय॰
॥ ४० ॥ स्थूलजंघाश्च सूक्ष्माश्च । श्रियं भुंजं-
ति मानवाः ॥ उष्ट्रजंघा न । ये च । नित्यं
भोगविवर्जिता ॥ ४१ ॥ काकजंघा नरा ये
च । तेषां राज्यं विनिर्दिशेत ॥ खरवृषभमा
जंघा । स्वल्पसौख्यप्रदायिनी ॥ ४२ ॥ इति

गालजेवी जघावाळाने लक्ष्मी मळती नथी, अने
मत्स्यजेवी जंघावाळो खरेखर पोतेज लक्ष्मी
मेळवे छे. ॥ ४० ॥ जाम्ही जंघावाळा अने
ठींगणा मनुष्यो लक्ष्मी भोगवे छे, अने ऊंट
जेवी जंघावाळा हंमेशां वैभवथी रहित रहे छे.
कागडाजेवी जंघावाळाउने राज्य मळे छे, अने
खर अथवा वृषभजेवी जंघा अल्प सुख देना-
री थाय छे. ॥४१ ४२॥ एवीरीते सामुद्रिकशा-

सामुद्रे जंघालक्षणं ॥

एकरोमो भवेद्राजा । द्विरोमो धनवान् भवेत ॥ त्रिरोमो पंम्तितो ज्ञेयो । बहुरोमे द-रिद्रता ॥ ४३ ॥ हंसहस्तिसमा गत्या । पुरुषा-श्च नराधिपाः ॥ वृषचापशुकानां च । गतिर्भो-गवतां भवेत् ॥ ४४ ॥ नूनं दिशति स्त्रीलौ ल्यं । काकोलूकसमा गतिः ॥ द्रव्यबुद्धिविही-

---

मां जंघानां लक्षण कह्यां छे.

एक रोमवाळो राजा, बे रोमवाळो धन-वान, त्रण रोमवाळो पंडित, घणारोमवाळो ग-रीब होय छे. ॥ ४३ ॥ हंस अने हाथीजेवी चालथी मनुष्य राजा थाय छे, बळद चाप अ-ने पोपटनी चाल वैभव आपनारी थाय छे. ॥ ४ ॥ कागडा अने घुवडजेवी चालथी म-नुष्य स्त्रीलंपट द्रव्यहीन तथा बुद्धिरहित, त-

नोऽसौ । दुःखशोकभयंकरः ॥ ४५ ॥ श्वानोष्ट्रमहिषाणां च । खरसूकरयोस्तथा ॥ गतिर्येषां समाख्याता । ते नरा भाग्यवर्जिताः ॥ ४६ ॥ इति गतिलक्षणं ॥ दक्षिणावर्तलिंगेन । नरो हि पुत्रवान् भवेत ॥ वामावर्तेन लिंगस्य । नरः कन्याजप्रदः ॥ ४७ ॥ स्थूलकृष्णेन लिंगेन । दुःखवान् हि भवेन्नरः ॥

था दुःखी अने शोकसहित थाय छे ॥४५॥ जे मनुष्यो कुतरा ऊंट पाडा खर अने सूवर जेवी चालवाळा मनुष्यो भाग्यविनाना होय छे ॥ ४६ ॥ एवीरीते गतिनां लक्षण कह्यां छे ॥ दक्षिणावर्तलिंगवाळो होय ते बहु पुत्रवाळो, अने वामावर्तलिंगवाळो बहुकन्यावाळो थाय छे. ॥ ४७ ॥ जाडा अने श्याम लिंगवाळो मनुष्य दुःखी थाय छे, अने भमरवाळा तथा वां·

अलिभिर्वक्रलिंगैश्च । पुरुषाः सुखभोगिनः ॥
॥ ४८ ॥ एकैकधारलिंगेन । नरो भवति पा·
र्थिवः ॥ द्विधारे धनवांश्चैव । बहुधारा दरिद्रता
॥ ४९ ॥ मीनगंधेन शुक्रेण । धनपुत्रयुतो
भवेत ॥ हविर्गंधेन शुक्रेण । गर्वाढ्यो जाय·
ते नर· ॥ ५० ॥ मधुगंधेन शुक्रेण । नराः
स्त्रीजनवल्लभा· ॥ पद्मगंधे भवेद् नृपः । मु

का लिंगवाळा पुरुषो सुखी थाय छे. ॥ ४८॥
एक धारवाळा लिंगवाळो मनुष्य राजा, बे धा
रवाळा लिंगवाळो धनवान्, अने बहु धारवा·
ळा लिंगवाळो दरिद्र होय छे. ॥ ४९ ॥ मा·
छलां जेवी गंधवाळा वीर्यवाळो धन अने पु-
त्रवाळो, अने हविषनी गंधवाळा वीर्यवाळो म·
नुष्य अभिमानी थाय छे. ॥ ५० ॥ मधुगंधी
वीर्यवाळा पुरुषो स्त्रीजनने प्रिय, कमलगंधी वी-

रगंधेन पार्थिवः ॥ ५१ ॥ लाक्षागंधे भवेत् स्तेनो । मांसगंधेन तस्करः ॥ व्यसनी रक्तगंधे च । मद्यगंधेन दुःखितः ॥ ५२ ॥ कटुगंधेन शुक्रेण । पुरुषो दुर्भगो भवेत् ॥ क्षारगंधेन शुक्रेण । नरा दारिद्र्यभाजिनः ॥५३॥ पयोवर्णेन शुक्रेण । नरो भवति पार्थिवः ॥ श्यामवर्णेन शुक्रेण । देहभोगी भवेन्नरः ॥

र्यवाळो राजा, तथा मदिरागंधी वीर्यवाळो पण राजा थाय छे. ॥ ५१ ॥ लाख अने मांससरखी गंधवाळा वीर्यवाळो चोर, रुधिरगंधी वीर्यवाळो व्यसनी, अने मद्यगंधी वीर्यवाळो दुःखी थाय छे. ॥ ५२ ॥ कटुगंधी वीर्यवाळो दुःभागी, अने क्षारगंधी वीर्यवाळा पुरुषो दरिद्री थाय छे. ॥ ५३ ॥ दूधजेवा वर्णवाळा वीर्यवाळो मनुष्य राजा, अने श्यामवर्णी वीर्यवाळो

॥ ५४ ॥ समपादोपविष्टस्य । भूमिं स्पृशति
मेहनं ॥ स भवेद् दुःखितो नित्यं । दारिद्र्ये-
ण च पीडितः ॥ ५५ ॥ समपादोपविष्टस्यां-
गुल्यो स्पृशति मेहनं ॥ ईश्वरं तं विजानीया-
त् । सुखिनं भोगिनं तथा ॥ ५६ ॥ सिंहव्या-
घ्रसमं यस्य । ह्रस्वं भवति मेहनं ॥ भोगवा-
न् स हि विज्ञेय—स्तथा तुरगमेहनः ॥५७॥

शरीरनो भोगी थाय छे. ॥ ५४ ॥ सरखा प-
ग राखी बेसतां थकां जेनुं मेहन जमीनने
अडके ते हमेशां दुःखी अने दरिद्री थाय छे.
॥ ५५ ॥ पलांठी वाळी बेसतां थकां जेना मे-
हनने आंगळीओ अडकती होय तेने द्रव्य-
वान् सुखी तथा वैभवी जाणवो. ॥ ५६ ॥ सिं-
ह व्याघ्र अने अश्वनी पेठे जेनुं मेहन टुंकुं
होय ते भोगी जाणवो. ॥ ५७ ॥ एवीरीते

इति लिंगाधिकारः ॥

*प्रवालस्निग्धरक्तं च । शोणितं यस्य दे-
हिनः ॥ राजानं तं विजानीया—न्निर्जरत्वं म-
हाबलं ॥ ५८ ॥ पद्मपत्रसमं यस्य । देहे भ-
वति शोणितं ॥ जनयेद्बहुधा कन्या । दुःखि-
तश्च सदा भवेत् ॥ ५९ ॥ गोमायुपदृशं य-
स्य । श्वानोष्ट्रमहिषस्य च ॥ स भवेद् दुः-*

लिंगाधिकार कह्यो छे. ॥

जे पुरुषनुं रुधिर प्रवाळांजेवुं चीकणुं त-
था रातुं होय ते अजर अने महाबळवान् रा-
जा थाय छे. ॥ ५८ ॥ जेनां शरीरमां कमल-
ना पत्रजेवुं लोही होय तेने त्यां घणी क-
न्याओ जन्मे छे, अने हंमेशां दुःखी थाय छे.
॥ ५९ ॥ जेनुं लोही शियाळ कुतरा उंट अ-
थवा पाडाजेवुं होय ते हंमेशां दुःखी अने

खितो नित्यं । धनहीनो न संशयः ॥ ६० ॥
इति रुधिरलक्षणं ॥ विस्तीर्णा च कटिः स्नि-
ग्धा । शुभा प्रौढा प्रशस्यते ॥ निर्मांसास्थि-
कटिर्ज्ञेया । नराणां दुःखदायिनी ॥ ६१ ॥ सिं-
हव्याघ्रसमा येषां । कटिस्ते दंडनायकाः ॥ र-
क्षोवानरतुल्या च । कटिर्येषां न शोभना ॥
॥ ६२ ॥ इति कटिलक्षणं ॥ मृगोदरो नरो

दरिद्री थाय छे. ॥ ६० ॥ एवीरीते रुधिरनां
लक्षण कह्यां छे. ॥ मनुष्यनी विशाळ प्रौढ
अने मृदु कटि वखणाय छे. मांसरहित तथा
हाडकांवाळी कटि दुःख आपे छे.॥ ६१ ॥ सिंह
अने व्याघ्रजेवी जेउनी कटि होय ते सेना-
पति थाय छे, पण राक्षस अने वानरजेवी क-
टि सारी कहेवाती नथी. ॥ ६२ ॥ एवीरीते
कटिनां लक्षण कह्यां छे. ॥ हरिण मोर अने

धन्यो । मयूरोदरसन्निभः ॥ मंडूकसदृशश्चैव । स भवेत्पार्थिवो नरः ॥ ६३ ॥ व्याघ्रोदरो गजपतिः । शृगालोदरमध्यमः ॥ नरः सिंहोदरो यस्तु । धनधान्यसमृद्धिभाक् ॥ ६४ ॥ वर्तुला चातिगंभीरा । नाभिः पुंसां प्रशस्यते ॥ उत्तानविरला नाभिः । सदा दुःखप्रदायिनी ॥ ॥ ६५ ॥ इति नाभिलक्षणं ॥ उन्नतोपचितौ

देडकांजेवा उदरवाळो मनुष्य पूज्य तथा राजा थाय छे. ॥६३॥ व्याघ्रजेवा पेटवाळो गजपति, शियाळजेवा पेटवाळो मध्यम, अने सिंह जेवा पेटवाळो धनधान्य अने वैभववाळो थाय छे. ॥ ६४ ॥ गोळ अने अतिगंभीर नाभि वखणाय छे, उंची अने वांकी नाभि हमेशां दुःख देनारी थाय छे. ॥ ६५ ॥ एवीरीते नाभिनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जे मनुष्यने उंचां

येषां । घनस्निग्धौ पयोधरौ ॥ स नरो मैथुने शूरो । भोगवांश्च तथा भवेत ॥ ६६ ॥ उन्नतौ नैव स्निग्धौ च । शिथिलौ च पयोधरौ ॥ निर्मांसौ च कुरूपौ च । ते नरा दुःखभाजिनः ॥ ६७ ॥ विस्तीर्णं हृदय यस्य । मांसलोपचितं समं ॥ शतायुस्तं विजानीया—द्र हुभाग्यं महाधनं ॥ ६८ ॥ इति हृदयलक्षणं ॥

मांसल जाडां अने मृदु स्तन होय ते मैथुनमां शूरो तथा भोगी थाय छे. ॥ ६६ ॥ जेना स्तन नीचां, चिकाश विनानां पोचां मांसरहित अने कुरूपां होय ते दुःखी थाय छे. ॥ ६७ ॥ जेनुं हृदय विशाल मांसल पुष्ट अने सीधुं होय ते बहु भाग्यवान् महाधनवान् अने शतायुषी थाय छे. ।६८। एवीरीते हृदयनां लक्षण कह्यां छे. सिंहजेवी पीठवाळो धननो

सिंहपृष्टो नरो यस्तु । धनभोगी विनिर्दिशेत् ॥ कूर्मपृष्टो भवेद्राजा । धनसौभाग्यभोगवान् ॥ ६९ ॥ इति पृष्टलक्षणं ॥ प्रलंबबाहुर्विज्ञेयो । नरः सर्वगुणान्वितः ॥ ह्रस्वबाहुर्नवेद्दासो । परकर्मकरः स्मृतः ॥ ७० ॥ इति बाहुलक्षणं ॥ यस्य मीनसमा रेखा । कर्मसिद्धिः प्रजायते ॥ धनाढ्यस्तु स विज्ञेयो । ब-

---

भोगी, अने काचबाजेवी पीठवाळो धन सौभाग्य अने वैभवथी भरपूर राजा थाय छे. ॥ ६९ ॥ एवीरीत पीठनां लक्षण कह्यां छे. लांबा हस्तवाळो माणस सर्व गुणवाळो होय छे, टुंका हाथवाळो ब जानुं काम करनार दास बने छे. ॥ ७० ॥ एवीरीते बाहुनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जेना हस्तमां मत्स्यजेवी रेखा होय ते कार्यसाधक धनाढ्य अने बहु परिवार-

हुपुत्रो न संशयः ॥ ११ ॥ चामरमथवा वज्रं
। करमध्ये तु दृश्यते ॥ वाणिज्य सिध्यते त
स्य । पुरुषस्य न संशय. ॥ १२ ॥ पद्मं वा य·
दि वा शख । कोष्टागारश्च दृश्यते ॥ पुरुष·
स्य करे यस्ये—श्वरस्तु स च कथ्यते ॥१३॥
चक्राकारो ध्वजाकार । पद्माकारश्च दृश्यते ॥
सर्वविद्याप्रधानत्वाद् । बुद्धिमान् स भवेन्नर ॥
॥ १४ ॥ शूलं पाणौ भवेद्यस्य । स च धर्म

वाळो जाणवो. ॥ ११ ॥ जेना हाथमां चामर
अथवा वज्र देखाय ते वेपारमां खरेखर सफ
ळ थाय छे. ॥ १२ ॥ जेना हाथमां पद्म शंख
अथवा भंडार देखाय ते धनवान् थाय छे.॥
॥ १३ ॥ जेना हाथमां चक्र ध्वजा अथवा प·
द्मनो आकार देखाय ते सर्वविद्यासंपन्न अने
बुद्धिमान थाय छे. ॥१४॥ जेना हाथमां त्रि·

रतो भवेत् ॥ यज्ञधर्मं च दानं च । देवं द्वि-
जं स पूजयेत् ॥ १४ ॥ शक्तिस्तोमरबाणौ च
। यस्य हस्ततले भवेत ॥ रथश्चाप्यथवा छत्रं
। भूपतिः स च कथ्यते ॥ १५ ॥ अंकुशं कुं-
डलं चक्रं । यस्य पाणितले भवेत ॥ तस्य रा-
ज्यं विनिर्दिष्टं । सामुद्रिवचनं यथा ॥ १६ ॥
वृक्षो वाथवा शक्तिश्च । करमध्ये तु दृश्यते ॥

शूळ होय ते धर्मिष्ट थायछे, अने ते यज्ञ दा-
न अने देव ब्राह्मणनी पूजा करे छे. ॥१४॥
जेनी हथेळीमां भालुं तोमर बाण रथ अथवा
छत्र होय ते राजा थाय छे. ॥ १५ ॥ जेना
हाथमां अंकुश कुंडल अथवा चक्र होय तेने
राज्य मळे छे, एम सामुद्रिकनुं वचन छे. ॥
॥१६॥ जेना हाथमां वृक्ष अथवा शक्ति दे-
खाय ते धनवान अने मोटो अधिकारी प्रधान

अमात्यं तं विजानीया—छनवंनं महाधिपं ॥
॥ ११ ॥ यस्य पाणितले रेखा । कनिष्ठमूल-
संस्थिता ॥ ऊर्ध्वं याति प्रदेश च । शतमा-
युर्भवेन्नर. ॥ १७ ॥ द्वितीया धनरेखा च । तृ-
तीया कुलवर्धनी ॥ यदि पूर्णा तदा पूर्णं ।
छिन्ना तु छेदितं भवेत ॥ १७ ॥ यस्य तु म
णिबंधाग्रे । रेखा चोत्तरगामिनी ॥ सुभटं तं

थाय छे. ॥ ११ ॥ जेना हाथमां टचली आं
गळीथी नीकळी छेठ ऊचे जती रेखा होय
ते एकसो वर्षना आयुष्यवाळो थायछे. ॥१७॥
बीजी रेखा धननी अने त्रीजी रेखा कुळनी
वृद्धि करनारी होय छे, ते रेखाउ जो पूर्ण
होय तो संपूर्ण अने त्रुटक होय तो त्रुटक,
फळ आपे छे. ॥ १७ ॥ जेना मणिबंध आं
गळथी नीकळी उत्तर तरफ रेखा जती होय,

विजानीयात् । रत्नराज्यप्रदायकं ॥ ८० ॥ अंगु ष्ठाग्रे च या याति । सूते नृपतिमुत्तमा ॥ सा च तर्जनिकाप्राप्ता । राज्यं साम्राज्यमुत्तम ॥ ॥ ८१ ॥ सैन्याधिपत्य धनेशत्वं । मध्यमांगुलि गा तथा ॥ अनामिकां पुन प्राप्ता । धनवंतं समादिशेत ॥ ८२ ॥ ऊर्ध्वरेखा करे यस्य । त्र्यांगुलिगता खलु ॥ नानासुखसमासीन ।

ते रत्न अने राज्य देनारो सुगट थाय छे. ॥ ॥ ८० ॥ वळी ते अंगुठासुधी जती होय तो राज्य, अने तर्जनिकासुधी जती होय तो सा म्राज्य मळे छे. ॥ ८१ ॥ वचलीसुधी जती हो य तो सेनापति अने धनवान, तथा अना- मिकासुधी जती होय तो पण धनवान थाय. छे. ॥ ८२ ॥ जेना हाथनी त्रणे आंगळीमांथी ऊर्ध्वरेखा निकळती होय ते नानाप्रकारना

सामुद्रवचनं यथा ॥७३॥ सुखिनं सुभगं चा- पि । सा च प्राप्ता कनिष्ठिकां ॥ सर्वदा च क- रोत्येव । यद्यच्छिन्ना शुभंकरा ॥७४॥ कनिष्ठा- मूलरेखाया । यावंत्योऽधश्च रेखकाः ॥ तावं- त्यो महिलास्तस्य । पुरुषस्य विनिश्चिताः ॥ ॥ ७५ ॥ इति सामुद्रिके रेखालक्षणं ॥

ग्रीवा च वर्तुला यस्य । पूर्णकुंभसमा भ-

सुखवाळो थाय छे. एवुं सामुद्रनुं वचन छे. ॥ ॥ ७३ ॥ ते जो अविच्छिन्न टचली आंगळी- सुधी जती होय तो ते शुभ करनारी सुखी तथा भाग्यवान करनारी थाय छे, ॥७४॥ ट- चली आंगळीनी नीचेनी मूळ रेखानी वचमां जेटली नानी रेखाओ होय छे तेटली स्त्रीओ ते पुरुषने थाय छे. ॥ ७५ ॥ एवीरीते सामु- द्रिकनेविषे रेखानां लक्षण कह्यां छे. ॥

वेत ॥ पार्थिवः स तु विज्ञेयो । धनवान् धन-
संकुलः ॥ ८६ ॥ दीर्घा ग्रीवा शिखग्रीवा । कं-
बुग्रीवाथवा पुनः ॥ शुकग्रीवा च कृष्णा च ।
वर्जनीयाश्च ताः समा- ॥ ८७ ॥ इति ग्रीवा-
लक्षणं ॥ शंडस्कंधो गजस्कंध । कदलीस्कंध
एव च ॥ सर्वे ते पार्थिवा ज्ञेया । महाभोग-
महाधनाः ॥ ८८ ॥ इति स्कंधलक्षणं ॥ चं-

जेनी डोक पूर्णकुंभसरखी गोळ होय ते
धनवान अथवा राजा थाय छे. ॥ ८६ ॥ लां-
बी ऊंची वांकी पोपटजेवी अने काळी ए सर्व
डोक वर्जवा योग्य छे. ॥ ८७ ॥ एवीरीते डो-
कनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जे मनुष्यो शंड ह-
स्ती अथवा केळजेवी स्कंधवाळा होय ते महा
वैभव अने धनवाळा राजा थाय छे. ॥ ८८ ॥
एवीरीते स्कंधनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जेनुं म-

सामुद्रवचनं यथा ॥७३॥ सुखिनं सुभगं चापि । सा च भाषा कनिष्टिका ॥ सर्वदा च करोत्येव । यच्छिन्ना शुभंकरा ॥७४॥ कनिष्ठामूलरेखाया । यावंत्योऽधश्च रेखकाः ॥ तावंत्यो महिलास्तस्य । पुरुषस्य विनिश्चिताः ॥ ॥ ७५ ॥ इति सामुद्रिके रेखालक्षणं ॥

ग्रीवा च वर्तुला यस्य । पूर्णकुंभसमा भ-

सुखवाळो थाय छे. एवुं सामुद्रनुं वचन छे. ॥ ॥ ७३ ॥ ते जो अविछिन्न टचली आंगळीसुधी जती होय तो ते शुभ करनारी सुखी तथा भाग्यवान करनारी थाय छे, ॥७४॥ टचली आंगळीनी नीचेनी मूळ रेखानी वचमां जेटली नानी रेखाउ होय छे तेटली स्त्रीउ ते पुरुषने थाय छे. ॥ ७५ ॥ एवीरीते सामुद्रिकनेविषे रेखानां लक्षण कह्यां छे. ॥

वेत ॥ पार्थिवः स तु विज्ञेयो । धनवान् धन-
संकुलः ॥ ८६ ॥ दीर्घा ग्रीवा शिखग्रीवा । कं-
बुग्रीवाथवा पुनः ॥ शुकग्रीवा च कृष्णा च ।
वर्जनीयाश्च ताः समाः ॥ ८७ ॥ इति ग्रीवा-
लक्षणं ॥ शंडस्कंधो गजस्कंधः । कदलीस्कंध
एव च ॥ सर्वे ते पार्थिवा ज्ञेया । महाभोग-
महाधनाः ॥ ८८ ॥ इति स्कंधलक्षणं ॥ चं-

जेनी डोक पूर्णकुंभसरखी गोळ होय ते
धनवान अथवा राजा थाय छे. ॥ ८६ ॥ लां-
बी ऊंची वांकी पोपटजेवी अने काळी ए सर्व
डोक वर्जवा योग्य छे. ॥ ८७ ॥ एवीरीते डो-
कनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जे मनुष्यो शंड ह-
स्ती अथवा केळजेवी स्कंधवाळा होय ते महा
वैभव अने धनवाळा राजा थाय छे. ॥ ८८ ॥
एवीरीते स्कंधनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जेनुं म-

ङबिंबोपमं वक्रं । धर्मशीलं सदा भवेत् ॥ मृ·
गमूषकवक्त्राश्च । ते नरा भाग्यवर्जिताः ॥८९॥
करालवक्त्रा नृपाश्च । धनहीनाः प्रकीर्तिताः ॥
हयवक्त्रा नरा ये च । दुःखदारिद्ररोगिणः ॥
॥ ९० ॥ इति मुखलक्षणं ॥ यस्य गल्लौ हि
संपूर्णौ । पद्मपत्रसमप्रभौ ॥ भोगवान् स न·
रश्चैव । सर्वविद्याधरः स्मृतः ॥ ९१ ॥ सिंह·

होठुं चंद्रनां बिंबसमान होय ते धर्मिष्ट, अने
हरिण अथवा उंदरजेवा महोडांवाळा मनुष्यो
दुर्भागी होय छे. ॥ ८९ ॥ भयंकर मुखवाळा
धनरहित राजा थाय छे, अने घोडाजेवा मु·
खवाळा मनुष्यो दुःखी दरिद्री अने रोगिष्ट
थाय छे. ॥ ९० ॥ एवीरीते मुखनां लक्षण
कह्यां छे. ॥ जेना बन्ने गालो भरेला तथा क·
मळना पानजेवा वर्णवाळा होय छे ते मनुष्य

व्याघ्रगजेंद्राणां । कपोलौ सदृशौ यदि ॥ सु-
खी भोगी भवेन्नित्यं । बहुपुत्रश्च जायते ॥
॥ ७२ ॥ रक्ताधरो नृपति स्या—द्वक्रोष्ट ख-
लु दुःखित ॥ स्थूलाभ्यामधराभ्यां च । नरा
श्च यंन्दुःखिता ॥ ७३ ॥ इत्योष्टलक्षणं ॥ क-
दंबपुष्पसंकाश—दंतकैर्नृपति स्मृत. ॥ रक्षो-

भोगी तथा सर्वविद्यासंपन्न थाय छे. ॥ ७१ ॥
जेना गाल सिंह व्याघ्र अथवा हाथीजेवा हो-
य ते मनुष्य हमेशां सुखी भोगी तथा बहु,
पुत्रवाळो थाय छे. ॥ ७२ ॥ लाल होठवाळो
राजा, वांका होठवाळो दुःखी अने जेना बन्ने
होठ जाडा होय ते घणो दुःखी होय छे. ॥
॥ ७३ ॥ एवीरीते होठनां लक्षण कह्यां छे.
कदंबनां पुष्पसरखा दांतवाळो राजा थाय छे,
अने राक्षस अथवा वानरजेवा दांतवाळा ह-

ऽबिम्बोपमं वक्रं । धर्मशीलं सदा भवेत॥ मृ·
गमूषकवक्त्राश्च। ते नरा भाग्यवर्जिताः ॥८९॥
करालवक्त्रा नराश्च । धनहीनाः प्रकीर्तिताः ॥
हयवक्त्रा नरा ये च । दुःखदारिद्र्यरोगिणः ॥
॥ ९० ॥ इति मुखलक्षणं ॥ यस्य गल्लौ हि
संपूर्णौ । पद्मपत्रसमप्रभौ ॥ भोगवान् स न·
रश्चैव । सर्वविद्याधरः स्मृतः ॥ ९१ ॥ सिंह

व्याघ्रगजेंद्राणां । कपोलौ सदृशौ यदि ॥ सु·
खी जोगी जवेन्नित्यं । बहुपुत्रश्च जायते ॥
॥ ७१ ॥ रक्ताधरो नृपतिः स्या—द्वक्रोष्ठः ख·
लु दुःखितः ॥ स्थूलाभ्यामधराभ्यां च । नरा
श्चर्यंतदुःखिताः ॥ ७३ ॥ इत्योष्ठलक्षणं ॥ क·
दंबपुष्पसंकाश—दंतकैर्नृपतिः स्मृतः ॥ रक्षो·

जोगी तथा सर्वविद्यासंपन्न थाय छे. ॥ ७१ ॥
जेना गाल सिंह व्याघ्र अथवा हाथीजेवा हो·
य ते मनुष्य हमेशां सुखी जोगी तथा बहु
पुत्रवाळो थाय छे. ॥ ७२ ॥ लाल होठवाळो
राजा, वांका होठवाळो दुःखी अने जेना बन्ने
होठ जाडा होय ते घणो दुःखी होय छे. ॥
॥ ७३ ॥ एवीरीते होठनां लक्षण कह्यां छे.
कदंबनां पुष्पसरखा दांतवाळो राजा थाय छे,
अने राक्षस अथवा वानरजेवा दांतवाळा ह·

वानरदंताश्च । नित्यं क्षुधा तृषार्दिता ॥९४॥
हस्तिदंता महादंता । हयदंता गुणान्विताः ॥
करालै रुक्षदशनै—र्नरा हि दुःखजीविनः ॥
॥ ९५ ॥ द्वात्रिंशद्दशनै राजा । एकत्रिंशश्च
भोगवान् ॥ त्रिंशद्भिर्दशनैश्चात्र । नरा हि दुः
खजीविनः ॥ ९६ ॥ इति दंतलक्षणं ॥ कृ
ष्णा जिह्वा भवेद्यस्य । स नरो दुःखभाजनः

भेशां ज्ञुख अने तरसथी पीडाय छे ॥९४॥
हाथी अने अश्वजेवा मोटा दांतवाळा गुणी,
अने भयंकर तथा लुखा दांतवाळा दुःखी हो-
य छे. ॥ ९५ ॥ ३२ दांतवाळो राजा, ३१ दां-
तवाळो भोगी अने ३० दांतवाळा मनुष्यो दुः-
खी होय छे. ॥ ९६ ॥ एवीरीते दांतनां ल-
क्षण कह्यां छे. ॥ जेनी जीभ अतिकाळी हो-
य ते दुःखी, अने काळाश पडती जीभवाळो

श्यामलायां तु जिह्वायां । संभवेत्पापकारकः
॥ ९७ ॥ स्थूलजिह्वास्तथा क्रूरा—स्ते नरो
ऽनृतभाषिण. ॥ श्वेतजिह्वा नरा ये तु । शौ
चाचारविवर्जिता ॥ ९८ ॥ पद्मपत्राभजिह्वस्तु
। भोगवान् मिष्टभोजनः ॥ रक्तजिह्वो भवेद्य
स्तु । विद्यालक्ष्मीं स प्राप्नुयात् ॥ ९९ ॥ इ
ति जिह्वालक्षणं ॥ कृष्णतालुनरा ये ते । म

पापी थाय छे. ॥ ९७ ॥ जाडी जीभवाळा
क्रूर अने असत्य बोलनारा होय छे, अने
धोळी जीभवाळा पवित्राचार विनाना होय छे,
॥ ९८ ॥ कमळनां पानजेवी जीभवाळो भो
गी तथा मिष्टान्न खानारो थाय छे, अने रा
ता जीभवाळो विद्या अने लक्ष्मी मेळवे छे.
॥ ९९ ॥ एवीरीते जीभनां लक्षण कह्यां छे.
जे मनुष्यो काळां ताळवांवाळा होय ते कुवं

वंति कुलनाशकाः ॥ पद्मपत्रसमं तालु । स नरो नृपतिर्भवेत् ॥ १०० ॥ श्वेततालुनरा ये च । धनवंतो भवंति ते ॥ रक्ततालुनरा ये तु । धनभाजो भवंति ते ॥ १ ॥ पीततालुनरा ये च । भवंति ते नराधिपाः ॥ भोगिनस्ते भवेयुश्च । सामुद्रवचनं यथा ॥ २ ॥ इति तालुलक्षणं ॥ हंसस्वरो नरो धन्यो । मेघगंभी-

---

नो नाश करे छे, अने कमळनां पत्र सरखां तालवांवाळो राजा थाय छे. ॥ १०० ॥ श्वेत ताळवांवाळा धनवान् अने लाल ताळवांवाळो पण धनवान थाय छे. ॥ १ ॥ पीळां ताळवां- वाळा राजा अथवा भोगी थाय छे, एम सामु- द्रनुं वचन छे. ॥ २ ॥ एवीरीते तालुनां लक्ष- ण कह्यां छे. ॥ हंसजेवा स्वरवाळो पूज्य, मे- घजेवा गंभीर स्वरवाळो राजा अने भ्रमरजेवा

रथार्थी ॥ भृंगस्वरा नरा नित्यं । भोगवंतो नरेश्वराः ॥ ३ ॥ कौंचस्वरा नरा ये च । भाग्यवंतो भवंति ते ॥ खरकाकस्वरा ये च । निर्धना पापकारिणः ॥ ४ ॥ इति स्वरलक्षणं ॥ पार्थिवाः शुकनासाः स्यु—र्दीर्घनासाश्च भोगिनः ॥ ह्रस्वनासा नरा ये च । धर्मशीलांश्च तान् विदु ॥ ५ ॥ हस्तिनासा नरा ये च ।

स्वरवाळा मनुष्यो हमेशां वनवी राजा थायछे. ॥ ३ ॥ कौंचजेवा स्वरवाळा भाग्यवान थाय छे, अने जे खर तथा कागडाजेवा स्वरवाळा होय छे ते निर्धन अने पापी थाय छे. ॥४॥ एवीरीने स्वरनां लक्षण कह्यां छे. ॥ पोपटजेवी नासिकावाळा राजा, लांबी नासिकावाळा भोगी, अने टुंकी नासिकावाळा धर्मिष्ट जाणवा. ॥ ५ ॥ वळी हाथीजेवी नासिकावाळा,

पीतवर्णाश्च ये नराः ॥ पीतनाशा नराश्चापि ।
सर्वे ते जनवल्लभाः ॥ ६ ॥ स्थुलनाशा नरा
ये च । निर्धनास्ते भवंति हि ॥ वक्रनाशा-
स्तथा चापि । सामुद्रवचनं यथा ॥ ७ ॥ येषां
वक्रा च दीना च । नाशिका मुखमध्यगा ॥
ते सर्वे दुःखिनो ज्ञेया । धनशीलविवर्जिताः
॥ ८ ॥ इति नाशिकालक्षणं ॥ रक्ताक्षा ध

पीळा वर्णवाळा अने पीळी नासिकावाळा स-
र्वने प्रिय थाय छे. ॥ ६ ॥ जाडी अने वां-
की नासिकावाळा निर्धन थाय छे, एम सा-
मुद्रनुं वचन छे. ॥ ७ ॥ जेओनी नासिका वां-
की अने दीनतावाळी होय ते दुःखी तथा
धन अने आचाररहित जाणवा. ॥ ८ ॥ ए-
वीरीते नासिकानां लक्षण कह्यां छे. ॥ राती
आंखवाळा धनवान्, वाघजेवी आंखवाळा शी-

नवंनश्च । व्याघ्राक्षाश्च प्रकोपिनः ॥ कुर्कुरा
क्षाः सदारिद्रा । मृगाक्षाः सुखिनस्तथा ॥९॥
बिडालहंसनेत्राश्च । भवंति पुरुषाधमाः ॥ म-
यूरनकुलाक्षाश्च । ते सर्वे मध्यमा स्मृताः ॥
॥ १० ॥ इति चक्षुर्लक्षणं ॥ ह्रस्वकर्णं सदा
भोगी । दीर्घकर्णश्च मध्यम. ॥ रोमकर्णा म-
नुष्याश्च । सर्वे ते सुखभोगिन ॥ ११ ॥ ह-

जण कूतराजेवी आंखवाळा गरीब, अने ह
रिणजेवी आंखवाळा सुखी होय छे ॥ ९ ॥
बिलाडी अने हंसजेवी आंखवाळा अधम हो
य छे, अने मोर तथा नोळीयांजेवी आंखवा-
ळा मध्यम पुरुष होय छे. ॥ १० ॥ एवीरीते
आंखनां लक्षण कह्यां छे. ॥ टुंका कानवाळो
हमेशां भोगी, लांबा कानवाळो साधारण,
अने रोमसहित कर्णवाळो सुख भोगवनार

ति कर्णलक्षणं ॥

ललाटेनार्धचंद्रेण । संभवेत्पृथिवीपतिः ॥ विपुलेन ललाटेन । विद्याढ्यश्च भवेन्नरः ॥१२॥ अल्पेनाथ ललाटेन । स्वल्पायुर्जायते नरः ॥ उन्नतेन ललाटेन । धनला॰ः प्रजायते ॥ ॥ १३ ॥ विषमेण ललाटेन दुःखिनो जर्जरा नराः ॥ परकर्मरता नित्यं । प्राप्यतं वधबंधनं

थाय छे. ॥ ११ ॥ एवरीते का॰ ॥ लक्षण छे.

अर्धचंद्रजेवा कपाळवाळो पृथ्वीपति. अने विशाळ ललाटवाळो विद्वान थाय छे. ॥ १२ ॥ टुंका कपाळवाळो स्वल्पायुप॰ अने ऊंचा कपाळवाळो धननो लाभ मेळवनारो थाय छे. ॥ १३ ॥ वांका कपाळवाळा दुःखी, जर्जरित, परसेवक, अने बंधनवाळा थाय छे. ॥ १४ ॥ जेना कपाळमां त्रिशूळ अथवा भालुं देखाय,

॥ १४ ॥ त्रिशूलं कुलिशं चापि । ललाटे य स्य दृश्यते ॥ ईश्वरं न विजानीयात् । प्रमदां जनवल्लभ ॥ १५ ॥ पंचरेखः शतायुः स्या- दशीतिश्चतुर्भिस्तथा ॥ नवंति त्रीणि षष्टिः स्याद् । द्वाभ्यां च चिंशतिर्द्वयं ॥ १६ ॥ रेख- जेन ललाटेन । विंशतिः परिकीर्तिता ॥ अ रेखकललाटेन । स्वल्पायुर्जायते नरः ॥१७॥ इति ललाटलक्षणं ॥ कुटिलैः स्फुटितै रुक्षैः

ते धनवान अने स्त्रीओने प्रिय थाय छे. ॥ ॥ १५ ॥ जेना कपाळमां पांच रेखा होय ते शतायुषी, चार रेखा होय त एंशी वर्षनो, त्र ण रेखावाळो साठ वर्षनो बे रेखावाळो चा- लीस वर्षनो अने एक रेखावाळो वीश वर्षनो थाय छे, अने रेखारहित कपाळवाळो माणस स्वल्पायुषी थाय छे. ॥ १६-१७ ॥ एवीरीते

। स्थूलैः केशैश्च तस्करः ॥ दुःखितः पुरुषो ज्ञेयः । क्षुधा च परिपीडितः ॥ १९ ॥ विरला मधुराः केशाः । स्निग्धा भ्रमरसन्निभाः ॥ मधुवर्णाश्च यत्केशा—स्ते सर्वे कमलाप्रियाः ॥ ॥ २० ॥ इति सामुद्रिके नरलक्षणानि ॥

अथ स्त्रीलक्षणानि कथ्यंते—यथा वि॰
ज्ञायते रत्नं । शुभाशुभमिति स्फुटं ॥ वदंति
च प्रशस्तं च । स्त्रीणां वक्ष्येऽथ लक्षणं ॥२१॥
मातरं पितरं चापि । भ्रातरं देवरं तथा ॥ भ॰
र्तारं च विना नारी । रक्षणरहिता सदा ॥२२॥
हस्तपादौ परीक्षेत । ह्यंगुलीश्च नखांस्तथा ॥
पाणिरेखाश्च जंघाश्च । कटिं नाभिं तथैव च

हवे स्त्रीनां लक्षणो कहे छे—जेम र॰
त्ननी परीक्षा करीने शुभ अशुभ विगेरेनो
निर्णय थाय छे, तेम स्त्रीओनां लक्षणोनो
निर्णय कहुं छुं ॥ २१ ॥ माता पिता भाइ
देवर तथा भर्तार विनानी स्त्री रक्षणरहित
कहेवाय छे. ॥ २२ ॥ हाथ पग आंगळी नख
हाथनी रेखा जंघा केड नाभि ऊरु उदर
स्तन भुजा गती कपाळ मस्तक केश रोमरा॰

॥ २३ ॥ ऊरू चोदरपृष्टं च । स्तनौ कलभुजौ तथा ॥ वक्षःस्थलं ललाटं च । शिरः केशास्तथैव च ॥ २४ ॥ रोमराजिं स्वरं वर्णं । यवमत्स्यादिकांस्तथा ॥ एतत्सर्वं परीक्षेत । कन्याशास्त्रविशारदः ॥ २५ ॥ पादौ समांगुलि स्निग्धा । भूम्यां यदि प्रतिष्ठितौ ॥ कोमलौ चैव रक्तौ च । सा कन्या गृहमन्दिनी ॥२६॥ अंगुष्टांतेन रक्तेन । भर्तारं चैव मन्यते ॥ अ-

---

जि स्वर वर्ण जव अने मत्स्य विगेरेनी कन्याशास्त्रना जाणनारे परीक्षा करवी जोइए. ॥ २३-२५ ॥ जे कन्याना पग सरखी आंगळीवाळा कोमळ अने लाल वर्णना भूमिपर पडता होय ते कन्या घरने शोभावनारी थाय छे. ॥ २६ ॥ जेणीनो अंगुठानो छेडो रातो होय ते भर्तारने मानिती थाय छे, जेनां

त्पवृत्तैः पतिं हन्या–द्दहुवृत्त प[illegible]व्रता ॥२७॥ उन्नतैश्चंद्रवत्सौख्यं । मांसलैश्च [illegible]थे[illegible] च ॥ शुचिभिः पद्मवर्णैश्च । पुत्रं [illegible] [illegible] [illegible]राः ॥ ॥ २८ ॥ चक्रं पद्मं ध्वजश्छत्रं । स्वस्तिको व- र्धमानकः ॥ यासां पा[illegible]षु द्दश्य[illegible] [illegible]नेराज्ञा राजयोषितः ॥ २९ ॥ यस्या पाद[illegible]ज्ञे [illegible]ग्वा । तर्जनीगा प्रकाशते ॥ [illegible]र्नीरं [illegible] [illegible] शीघ्रं ।

आंगळां थोडां गोळ होय ते पतिने मारनारी थाय छे. अने विशेष गोळ आंगळां वाळी पतिव्रता होय छे. ॥ २७ ॥ जेना पग उन्नत मांसल पवित्र अने पद्म जेवा वर्णवाळा होय ते पुत्रवती तथा लक्ष्मी देनारी थाय छे. ॥ २८ ॥ जेणीना पगमां चक्र पद्म ध्वजा छत्र

प्रिया भर्तुस्तथा च सा ॥३०॥ यस्या न स्पृ-
शते भूमि—मंगुली च कनिष्टिका ॥ भर्तारं
प्रथमं हत्वा । द्वितीये सुप्रतिष्टिता ॥ ३१ ॥
यस्यास्त्वनामिका ह्रस्वा । तां विदुः कलहप्रि-
यां ॥ भूमिं न स्पृशते यस्या । सा पतिद्वय-
गामुका ॥ ३२॥ अंगुलिं च व्यतिक्रम्य । य-

आगळ रेखा प्रकाशती होय ते भर्तारने तु-
रत मेळवे छे, अने जो भर्तारने तेवी रीतें
होय तो ते प्रियाने तुरत मेळवे छे. ॥३०॥
जेणीनी टचली आंगळी जमीनने अडकती
न होय ते पहेला भर्तारने मारीने बीजा भ-
र्तारपासे प्रतिष्टित थाय छे. ॥ ३१ ॥ जेणी-
नी अनामिका टुंकी होय ते कलहप्रिय हो-
य छे, अने जेणीनी ते आंगळी जमीनने न
अडकती होय ते बे पति भोगवनारी थाय

स्याः पादप्रदेशिनी ॥ कुमारी रमते जारं । यौवनेऽस्याश्च का कथा ॥३३॥ उन्नतपार्ष्णि-र्दुःशीला । महापार्ष्णिर्दरिद्रिणी ॥ दीर्घपा-र्ष्णिः परिक्लिष्टा । समपार्ष्णिः सुशोभना-॥ ॥ ३४ ॥ ह्रस्वांगुष्ठपदं दत्ते । बंधनं कलहप्रि-या ॥ निर्गूढगुल्फा या नारी । सा नारी सु

छे. ॥ ३२ ॥ जेणीनी टचली आंगळी अना-मिकाथी मोटी होय ते स्त्री कुमारी अवस्था-मां पण यारने भोगवे छे, तो युवावस्थामां तेणीनी शी वात कहेवी? ॥ ३३ ॥ उंची पा-नीवाळी व्यभिचारिणी, मोटी पानीवाळी गरी-ब, लांबी पानीवाळी दुःखी, अने सरखी पा-नीवाळी स्त्री सारी होय छे. ॥३४॥ टुंका अं-गुठावाळी कलहप्रिय तथा संकट देनारी थाय छे, अने जे स्त्रीना गुल्फ गंभीर होय ते सुख

खमेधते ॥ ३५ ॥ इति नारीणामंगुलिलक्षणं.

पीनस्तना घनौ स्निग्धौ । रोमराजिविवर्जितौ ॥ कुक्षिकुंभसमाकारौ । यस्याः सा लभते सुखं ॥ ३६ ॥ रोमाणि स्वर्णवर्णैश्च । नाभौ च त्रिवली धृता ॥ नरेंद्रस्य तु सा भार्या । भवतीह न संशयः ॥ ३७ ॥ कूर्मपृष्टं भगं

वधारे छे. ॥ ३५ ॥ एवीरीते स्त्रीनी आंगळीओनां लक्षण कह्यां छे ॥

जे स्त्रीना स्तन कठण पुष्ट स्निग्ध वाळरहित अने हाथीना कुंभजेवा आकारना होय ते सुख मेळवे छे ॥ ३६ ॥ जेणीना रोम सुवर्णजेवां वर्णवाळां होय छे, तथा जेणीनी नाभिमां त्रिवली होय ते राजानी स्त्री थाय छे, तेमां जरा पण संदेह नथी. ॥ ३७ ॥ जे स्त्रीनी योनि काचबानी पीठजेवी, काळी, स्नि-

यस्याः । कृष्णं स्निग्धं च शोभनं ॥ धनधा-
न्यवती सा च । पुत्रधारं प्रसूयते ॥ ३८ ॥
निर्मासं चैव दीर्घं च । भगं शुष्कं सिरायुतं ॥
दारिद्र्यं दुःखमाप्नोति । दौर्भाग्यं सेति निर्दि-
शेत् ॥ ३ए ॥ उन्नतैर्दक्षिणैः पार्श्वैः । स्त्रियः
पुत्रप्रदाः स्मृताः ॥ वामोन्नतभगा या च । सा
च कन्यां प्रसूयते ॥ ४० ॥ अश्वत्थदलसंका-

ण्व अने शोभिती होय ते धन धान्य अने
संततिवाळी होय ठे. ॥ ३८ ॥ जेणीनी योनि
मांसरहित लांबी सुकायेली तथा सिरासहित
होय ते स्त्री दारिद्य अने दुःख भोगवे ठे.॥
॥ ३ए ॥ जे स्त्रीनी योनिनी जमणी बाजु ऊं-
ची होय ते पुत्रोनो, अने जेनी योनिनी
डाबी बाजु ऊंची होय ते पुत्रीउने जन्म
आपे ठे. ॥ ४० ॥ जेणीनी योनि पीपळानां

शं । गूह्यं गूढमणिस्थितं ॥ यस्याः सा सुभगा धन्या । पुण्यैरवाप्यते ॥ ४१ ॥ आवर्तः सुभगो यस्या । भगस्योपरिमस्तके ॥ तस्याः प्रजायते पुत्रो । धनधान्यसमन्वितः ॥ ॥ ४२ ॥ कूर्मपृष्टा गजपृष्टा । समकोमलरोमिणी ॥ विवर्णा पद्मपत्रा च । षडेते सुभगा भगाः ॥ ४३ ॥ खरोरुखररोमा च । शुष्का दी-

---

पानजेवा आकारनी होय ते स्त्री सुभागी पूज्य तथा पुण्यवानोनेज लन्य होय छे. ॥४१॥ जेनी योनिना उपला नागपर शुभ गोळाकार होय ते धन धान्यथी नरपूर पुत्रने जन्म आपनारी थाय छे. ॥ ४२ ॥ काचबानी पीठजेवी १, हाथीनी पीठजेवी २, सीधी ३, कोमळ रोमवाळी ४, विवर्ण ५, अने पद्मनां पत्रसरखी ६, ए छ जातनी योनि सारी कहे-

र्घा च नासिका ॥ संकुचा विरला चैव । षडे·
ते मध्यमा भगाः ॥ ४४ ॥ गुह्यांते तिलकं य·
स्याः । श्यामं वा कुंकुमोपमं ॥ अथवा दक्षि·
णे भागे । प्रशस्ता सा नितंबिनी ॥ ४५ ॥
इति स्त्रीभगलक्षणानि ॥

धान्यगंधा च या नारी । निंबगंधा च

वाय छे. ॥ ४३ ॥ खरजेवा आकार वाळवाळी
सूकी, लांबी नाकजेवा आकारनी सांकडी त·
था विरल ए छ जातनी योनि मध्यम कहेवा·
य छे. ॥ ४४ ॥ जे स्त्रीनां गुह्यनी अंदर अ·
थवा जमणे पडखे श्याम अथवा लाल ति·
लक होय ते सारी कहेवाय छे. ॥ ४५ ॥ ए·
वीरीते स्त्रीनी योनिनां लक्षण कह्यां छे. ॥

लांबां आयुष्यनी अभिलाषा राखनारे
धान्य अने लींबडाना गंधवाळी स्त्री प्रथमथी

या भवेत् ॥ वर्जनीया प्रयत्नेन । यदीछेच्चिर-
जीवितं ॥ ४६ ॥ क्षीरगंधां त्यजेत्कन्यां । तथैव
कटुगंधिकां ॥ रक्तगंधां त्यजेत्कन्यां । सा क-
न्या दुःखदायिनी ॥ ४७ ॥ गोमूत्रहरिताला-
भो । गंधो यस्याः प्रसूयते ॥ दुष्टगंधा च या
नारी । तां नारीं परिवर्जयेत् ॥ ४८ ॥ तुंबी-
पुष्पसमो गंधो । यस्या छागोपमस्तथा ॥ त-

त्यजी देवी. ॥ ४६ ॥ दूधजेवा गंधवाळी कड-
वी गंधवाळी तथा लोहीजेवा गंधवाळी कन्या
त्यजी देवी, कारणके ते दुःख देनारी थाय
छे. ॥ ४७ ॥ जे स्त्रीनो गंध गोमुत्र अथवा
हडताळजेवो होय ते दुष्टगंधा कहेवाय छे, त-
था तेवी स्त्रीने त्यजी देवी. ॥ ४८ ॥ जे स्त्री-
नो गंध तुंबीपुष्पजेवो अथवा छागजेवो हो-
य तेनो भर्तार दुःखी थाय छे, कारणके ते

स्या दुःखी भवेद्भर्ता । यतः सा दुःखदायिनी ॥ ४९ ॥ चंपकादिकपुष्पाणां । यदि गंधो भवेत्स्त्रियः ॥ सुभगा सा सृजेन्नित्यं । भर्तारं वशवर्तिनं ॥ ५० ॥ या च छछुंदरीगंधा । मत्स्यगंधा च या भवेत ॥ उग्रगंधा च या नारी । तां नारीं परिवर्जयेत् ॥ ५१ ॥ इति सामुद्रिके स्त्रीणां गंधलक्षणं ॥ नितंबदेशमुत्तुंगं । वि-

---

दुःख देनारी होय छे. ॥ ४९ ॥ जे स्त्रीनो चंपक विगेरे पुष्पजेवो गंध होय ते भर्तारने वश करनारी थाय छे, ॥ ५० ॥ छछुंदरजेवी गंधवाळी मत्स्यजेवी गंधवाळी अने उग्र गंधवाळी स्त्री त्यजी देवी. ॥ ५१ ॥ एवीरीतें सामुद्रिकशास्त्रमां गंधनां लक्षण कह्यां छे. ॥ जे स्त्रीनो नितंबप्रदेश ऊंचो अने विस्तारवाळो होय तथा जेनो मध्यभाग त्रिवळीसहित त-

स्तीर्णं शस्यते स्त्रियः ॥ मध्यं वलित्रयोपेतं ।
कृशं च सुभगं मतं ॥ ५२ ॥ गम्भीरा नाभि-
का यस्या । दक्षिणावर्तकान्विता ॥ समांसला
च स्निग्धा च । सा नारी सुखमेधते ॥ ५३ ॥
नाभेरधो भवेद्यस्या । लांछनं मशकोपम ॥
कुंकुमोदकसंकाशं । प्रशस्ता सा निगद्यते ॥
॥ ५४ ॥ मंडूककुक्षिका नारी । न्यग्रोधपरि-
मंडला ॥ एकं जनयते पुत्रं । स च राजा

था पातळो होय ते स्त्री वखणाय छे. ॥ ५२॥
जेणीनी नाभि गंभीर दक्षिणावर्ती पुष्ट अने
स्निग्ध होय ते स्त्री सुख वधारे छे. ॥ ५३ ॥
जे स्त्रीनी नाभिनी नीचे कंकुना मशकजेवुं
चिन्ह होय ते सारी कहेवाय छे. ॥ ५४ ॥
जे स्त्रीनुं उदर देडकांजेवुं अने वडवृक्षजेवा
मंडळाकारनुं होय ते नारी एकज पुत्रने ज-

भविष्यति ॥ ५५ ॥ स्तनौ च शिथिलौ य-
स्या । लघू च विरलौ पुनः ॥ निर्मांसौ चैव
निस्तेजौ । ताः स्त्रियो न हि शोभनाः ॥५६॥
स्तनौ च सुदृढौ यस्याः । पीनोन्नतिपुनौ समौ
॥ समांसलौ च स्निग्धौ च । सा सौभाग्यवती
भवेत ॥ ५७ ॥ यस्याः स्तनौ घनौ स्निग्धौ
रोमराजिविवर्जितौ ॥ हस्तिनाशेव जंघा च ।

न्म आपे छे. जे राजा थाय छे. ॥ ५५ ॥
जे स्त्रीनां स्तन पोचां नानां छुटां मांसरहित
अने निस्तेज होय ते स्त्रीउ सारी होती न-
थी. ॥ ५६ ॥ जेणीनां स्तन दृढ काठा ऊं-
चां सीधां पुष्ट अने स्निग्ध होय ते स्त्री सो-
भाग्यवती होय छे. ॥ ५७ ॥ जेणीनां स्तन
जाडां स्निग्ध अने रोमरहित होय. तथा जे-
नी जंघा हाथीनी सुंढजेवी होय ते स्त्री सुखी

सा पत्नी लभते सुखं ॥ ५८ ॥ यस्याः पयो-
धरे वामे । ह्यसितं तिलकं भवेत ॥ कर्णे कं-
ठे सुपुत्राढ्या । सा कन्या सुखदायिनी ॥५९॥
ग्रीवया लंबया चंडी । दरिद्रा ह्रस्वया तथा ॥
कुलस्य नाशिनी नारी । दीर्घया जायते पुनः
॥ ६० ॥ यस्या ग्रीवा सुवृत्ता स्या—द्रेखात्र-
यसमन्विता ॥ दक्षिणावर्तसंकाशा । सा भा-

थाय छे. ॥ ५८ ॥ जे स्त्रीनां माबां स्तन का-
न अने कंठपर तिलक होय ते सारा पुत्र-
वाळी अने सुख देनारी थाय छे. ॥ ५९ ॥
लांबी डोकवाळी खीजण, टुंकी डोकवाळी द-
रिद्री, अने दीर्घ डोकवाळी कुळनो नाश क-
रनारी थाय छे. ॥ ६० ॥ जे स्त्रीनी डोक गो-
ळ, त्रण रेखाथी सहित, अने दक्षिणावर्ति
होय ते अधिक भाग्यवाळी थाय छे. ॥६१॥

ध्ये नाधिका भवेत ॥ ६१ ॥ रक्तजिह्वा तु या नारी । सा भवेत्सुखदायिनी ॥ नित्यं वर्धयते पुत्रैः । सुकुमारा तु मोहिनी ॥ ६२ ॥ श्वेतायां संहरेद्बंधून् । मलिनायां धनक्षयं ॥ श्यामायां कलहो नित्यं । वंशछेद विनिर्दिशेत् ॥ ॥ ६३ ॥ श्वेतेन तालुना दासी । दुःखिता कृष्णतालुना ॥ पतिभक्ता प्रिया पत्यू । रक्ता-

---

जे स्त्रीनी जीभ राती होय त तो सुकोमळ, सुंदर, सुख देनारी अने पुत्रवती थाय छे. ॥ ॥ ६२ ॥ श्वेत जीभवाळी पोताना भाइओने संघरे, मलिन जीभवाळी धननो क्षय करे, अने काळी जीभवाळी हमेशां कलह करे, तथा वंशनो नाश करे. ॥ ६३ ॥ श्वेत ताळवांवाळी दासी, श्याम ताळवांवाळी दुःखी. अने लाल ताळवांवाळी पतिव्रता तथा सुशोभित

ल्लुः सुशोभना ॥ ६४ ॥ विषमा दशना यस्या । विरला दुःखिनी च सा ॥ स्थूलाल्केशमवा- प्नोति । लघुश्वेतसमाः शुभाः ॥ ६५ ॥ इति दंतलक्षणं ॥ अथौष्ठलक्षणं—सरोमौ चाति- लंबौ च । यस्या ओष्ठपुटौ स्त्रियः ॥ विषमौ चातिस्थूलौ सा । पतिघ्नी वनिता भवेत् ॥६६॥ यस्या ओष्ठद्वयं रक्तं । निरोमं च समं पुनः ॥

होय छे. ॥ ६४ ॥ जे स्त्रीना दांत विषम अने छुटा छुटा होय ते दुःखी थाय छे, जाडा दां- तवाळी दुःख पामे छे, अने नाना धोळा तथा सीधा दांत वखणाय छे. ॥ ६५ ॥ एवीरीते दांतनां लक्षण कह्यां छे. ॥ हवे होठनां ल- क्षण कहे छे—जे स्त्रीना होठ वाळवाळा अ- तिलांबा विषम अने अतिजाडा होय ते स्त्री पतिनो नाश करनारी थाय छे. ॥ ६६ ॥ जे-

सरसं स्निग्धतायुक्तं । सा भर्तुः सुखकारिणी॥
॥ ६७ ॥ इत्योष्ठलक्षणं ॥ दीर्घेण नाशिका
ग्रेण । नारी भवति कोपिनी ॥ ह्रस्वेन तु प्र-
वेहासी । परकर्मकरा सदा ॥ ६८ ॥ विक्रा
नाशिका यस्या । वैधव्यं समुपैति सा ॥ ना-
तिर्दघा न विस्तीर्णा । सरला सुखकारिणी॥

पीना चने होठो लाल, वाळविनाना सीधा
समवाळा अने स्निग्ध होय ते पतिने सुख दे-
नारी थाय ले. ॥ ६७ ॥ एवीरीते होठनां ल-
क्षण कह्यां ले. ॥ जे स्त्रीनी नासिकानो आ-
गळो नाग लांबो होय ते क्रोधिष्ट, अने जे-
नो टुंको होय ते बीजानां काम करनारी दा-
सी थाय ले. ॥ ६७ ॥ जेणीनी नासिका वां-
की होय ते विधवा थाय ले, अने बहु लांबी
नहि तेम बहु जाडी नहि एवी नासिका सुख

॥ ६९ ॥ इति नाशिकालक्षणं ॥ पिंगनेत्रा भवेन्नारी । ह्यप्रिया स्वप्रियस्य च ॥ दुःशीला सा च विज्ञेया । वैरूप्यं लभते खलु ॥७०॥ नयने केंकरे यस्या । दशने चातिचंचले ॥ कुटिला सा च विख्याता । नारीलक्षणवेदिभिः ॥ ७१ ॥ यस्यास्तु हसमानाया । गल्ले भवति कूपका ॥ न सा भर्तुगृहे तिष्टेत । स्व-

---

करनारी थाय छे. ॥ ६९ ॥ एवीरीते नासिकानां लक्षण कह्यां छे. ॥ पीळी आंखवाळी स्त्री पोताना पतिने अप्रिय व्यभिचारिणी. तथा विरूपा थाय छे. ॥ ७० ॥ जे स्त्रीनी आंख कैंकर, अने जोवामां अतिचंचल होय ते कुटिल होय छे, एम स्त्रीलक्षणना जाणकारो कहे छे. ॥ ७१ ॥ जे स्त्रीनां हसतां थकां गालमां खाडो पडे ते स्त्री स्वछंदी अने व्यभि-

छंदा कामचारिणी ॥ १२ ॥ इति नारीनेत्र-
लक्षणं ॥ द्वितीयाचंद्रसंकाश—भ्रूयुगा सम-
नासिका ॥ ऋजंगुलिः प्रीतिकरा । पत्युः सं-
पत्करी सदा ॥ १३ ॥ अथ मुखलक्षणं—पू-
र्णिमाचंद्रसंकाशं । सुपुष्टपरिमंडलं ॥ यस्या मु-
खं सुदीप्तं च । सा च लक्ष्मीरिवापरा ॥ १४ ॥

चारिणी थइ थकी पोताना पतिना घरमां र-
हेती नथी. ॥ १२ ॥ एरीशने स्त्रीनां आंख-
नां लक्षण कह्यां छे. ॥ जे स्त्रीनी बन्ने भमरो
बीजना चंद्रजेवी, नाक सीधुं अने आंगळीउ
कोमल होय ते पतिने सुख करनारी तथा
धननी वृद्धि करनारी थाय छे. ॥ १३ ॥ हवे
मुखनां लक्षण कहे छे—जे स्त्रीनुं मुख पू-
र्णिमाना चंद्रजेवुं, पुष्ट, गोळ, अने तेजस्वी
होय ते स्त्री धन अने संततिवाळी थाय छे,

यथा मुखं तथा गुह्यं । यथा चक्षुस्तथा भगः ॥ यथा हस्तौ तथा पादौ । बाहुर्जंघा तथैव च ॥ ७५ ॥ अथ ललाटलक्षणं—ललाटं त्र्यंगुलं यस्याः । शरीरे रोमवर्जितं ॥ निर्मलं सुसमं चापि । सायुःसौख्यधनप्रदा ॥ ७६ ॥ यस्यास्त्रीणि प्रलंबानि । ललाटमुदरं भगं ॥ मापि मारयते त्रीणि । श्वशुरं देवरं पतिं ॥७७॥

॥ ७४ ॥ मुखजेवु गुह्य. आंखजेवी यानि. हाथजेवा पग. तथा बाहुजेवी जंघा वखणाय छे. ॥ ७५ ॥ हवे ललाटनां लक्षण कहे छे—जे स्त्रीनुं ललाट त्रण आंगल ऊंचुं, रोमरहित, निर्मल अने सीधुं होय ते सुख अने धन देनारी थाय छे. ॥ ७६ ॥ जेणीनां कपाल उदर अने योनि ए त्रणे लांबां होय ते अनुक्रमे श्वशुर दीयर अने पति ए त्रणेने मारे

ललाटे श्वशुरं हंति । उदरे देवरं तथा ॥ भ- र्तारं च भगे हन्या—त्तां कन्यां परिवर्जयेत ॥ ॥ १८ ॥ युग्मं ॥

अथ केशलक्षणं—स्थूलकेशा पतिघ्नी स्या-द्दीर्घकेशा धनप्रदा ॥ परुषैः कपिलैः क्रूरा । स्निग्धकेशा च शोभना ॥ १९ ॥ अ- थ स्वरलक्षणं—पिकहंसस्वरा रम्या । या ना-

---

छे. ॥ १७ ॥ जेना ललाटवाळी श्वशुरने, जें- ना पेटवाळी दीयरने, अने जेनी योनिवाळी पोताना भर्तारने मारे छे, एवी कन्याने छो- डी देवी. ॥ १८ ॥

हवे केशनां लक्षण कहे छे—जाडा के- शवाळी पतिने मारनारी, लांबा केशवाळी धन देनारी, खडबचडा अने पीळा केशवाळी क्रूर, अने स्निग्ध केशवाळी शोभिती होय छे. ॥

री-दीर्घलोचना ॥ यस्य गृहे समागच्छे—त्त-
द्गृहं पुण्यभाजनं ॥ ८० ॥ हंसस्वरा क्रौंच-
स्वरा । भृंगकोकिलनादिनी ॥ चक्रवाकस्वरा
या सा । हेमधान्यादिवर्धनी ॥ ८१ ॥ तीव्र-
स्वरातिगंभीरा । मधुराख्या च सुस्वरा ॥ अ-
ष्टौ सा जनयेत्पुत्रान् । हेमधान्यसमन्विता ॥

॥ १७ ॥ हवे स्वरनां लक्षण कहे छे—को-
यल अने हंसजेवा स्वरवाळी, रम्य अने दीर्घ
लोचनवाळी स्त्री जेने घेर आवे ते घर पु-
ण्यशाळी गणाय छे. ॥ ८० ॥ हंस क्रौंच भ्र-
मर कोयल अने चक्रवाकीजेवा स्वरवाळी स्त्री
सुवर्ण धान्य विगेरे वधारनारी थाय छे. ॥
॥ ८१ ॥ तीव्र तथा अतिगंभीर स्वरवाळी अ-
ने सुंदर स्त्री धन धान्य वधारनारी तथा आ-
ठ पुत्रने जन्म आपनारी थाय छे. ॥ ८२ ॥

॥ ७२ ॥ आयतौ श्रवणौ यस्याः । समौ च सुकुमारकौ ॥ ध्रुवौ चंद्रायुधाकारौ । सा कन्या सुखभागिनी ॥ ७३ ॥ अथावर्तलक्षणं—कट्यावर्ते वरा नारी । नाभ्यावर्ते मृतात्मजा ॥ पृष्ठावर्त्ता पतिघ्नी स्या—त्तस्मादेतां विवर्जयेत् ॥ ७४ ॥ पृष्ठवामे तथावर्तो । यस्या भवति नि

जे स्त्रीना कान लांबा सीधा अने सुकुमार होय, तथा जेनी भमर चंद्रायुधजेवी होय ते कन्या सुखी थाय छे. ॥ ७३ ॥ हवे आवर्तना लक्षण कहे छे—जे स्त्रीनी केडपर आवर्त होय ते सारी, नाभिपर आवर्तवाळी मरेलां छोकरांने जन्म आपनारी, अने पीठपर आवर्तवाळी पतिने मारनारी थाय छे, तेथी तेने तजी देवी. ॥ ७४ ॥ जे स्त्रीने डाबे पडखे आवर्त होय ते घणा पुरुषो साथे रमनारी,

श्रितं ॥ बहुनी रमते पुंभि—र्दुःखिताच कु
रुते च तान् ॥ ८५ ॥ अथ रोमलक्षणं—य
स्या रोमाणि जंघायां । मुखं च विकृतं भवेत्
॥ रोमशिस्त्रिरावर्तं । शीघ्रं घातयते पतिं ॥
॥ ८६ ॥ उद्धपिंडिका या च । वराहनख-
रोमका ॥ अपि राजकुले जाता । दासत्वम-
धिगच्छति ॥ ८७ ॥ यस्यास्तु हृदये नार्यां ।

तथा तेउने दुःख करनारी थाय छे. ॥८५॥
हवे रोमनां लक्षण कहे छे—जेणीनी जंघा-
मां रोम होय, मुख वांकुं होय, तथा जेणीने
वाळथी आवर्त पडेलो होय ते तुरत पतिनु
क्षण करनारी थाय छे. ॥ ८६ ॥ जे स्त्रीनी
पानी उंची होय, तथा वराहजेवा नख अने
रोम होय ते राजकुळमां जन्मेली होय तो
पण दासी थाय छे. ॥ ८७ ॥ जे स्त्रीना हृद-

रक्तं च तिलकं भवेत ॥ लांछनं वा भवेद्रक्तं । सा नारी शोभना भवेत ॥ ८८ ॥ लभते वित्तसंपन्नं । पतिं सा वशवर्तिनं ॥ पुत्रत्रयं प्रसूते सा । पुन कन्याचतुष्टयं ॥ ८९ ॥ युग्मं ॥ स्तने वामे च कृष्णाभं । लांछनं तिलकं यदि ॥ क्षिप्रं वैधव्यमाप्नोति । जायते चिरदुःखिता ॥ ९० ॥ यस्या गमनमात्रेण ।

उपर लाल तिलक अथवा लांछन होय ते सारी कहेवाय छे, वळी ते धनवान् तथा वश रहे तेवा पतिने मेळवनारी, तेमज त्रण पुत्र अने चार कन्याने जन्म आपनारी थाय छे. ॥ ८८–८९ ॥ जे स्त्रीना डाबा स्तनपर श्याम लांछन अथवा तिलक होय ते तुरत विधवा थाय छे, अने लांबा काळसुधी दुःखी रहे छे. ॥ ९० ॥ जेणीना चालवा मात्रथी ज-

भूमिकंपः प्रजायते ॥ सर्वातिवैरजननी । सा·
मुद्रवचनं यथा ॥ ए१ ॥ कंपते चरणौ यस्या
। मुखं वा भयसंकुलं ॥ धनधान्यविहीना सा
। दुःखदारिद्र्यदायिनी ॥ ए२ ॥ मृदंगी मृग·
जंघा च । मृगाक्षी ज मृगोदरा ॥ गत्या हं·
ससमा नारी । राजपत्नी भविष्यति ॥ ए३ ॥
अथ वर्णलक्षणं—कृष्णा श्यामापि या नारी

मीन कंपती होय ते सर्वनी वैरी थाय ठे, ए·
म सामुद्रनुं वचन ठे. ॥ ए१ ॥ जेणीना पग
कंपता जोय, अथवा मुख भयभीतजेवुं होय
ते स्त्री धनधान्यरहित तथा डुःख अने दा·
रिद्र्य आपनारी थाय ठे. ॥ ए२ ॥ कोमळ
अंगवाळी, हरिणजेवी जंघा आंख अने उद·
रवाळी, तथा हंसजेवी चालवाळी स्त्री राजप·
त्नी थाय ठे. ॥ ए३ ॥ हवे वर्णना लक्षण

। गौरी च कनकप्रभा ॥ स्निग्धांगा स्निग्धन-
यनी । सा नारी लभते सुख ॥ ९४ ॥ ल-
लाटे दृश्यते यस्या । कृष्णं तिलकमुत्तमं ॥
सा पंच जनयेत्पुत्रान् । धनधान्यसमाकुलान्
॥९५॥ यस्याश्च हास्यमानाया । ललाटे स्व-
स्तिको भवेत ॥ वाहनानां सहस्रस्य । चाधि
पतिः पतिर्भवेत् ॥ ९६॥ अथ समुदायगुणा-

कहे छे—काळी, कांचश पडती, गौरवर्णवा-
ळी, कनकजेवा वर्णवाळी, स्निग्ध अंग तथा
नेत्रवाळी स्त्री सुख मेळवे छे. ॥ ९४ ॥ जे-
णीना कपाळमां उत्तम श्याम तिलक देखाय
ते धनधान्यथी भरपूर पांच पुत्रने जन्म आ
पे छे. ॥ ९५ ॥ जे स्त्रीनां हसतां थकां क-
पाळपर स्वस्तिक देखाय तेनो पति हजारो
वाहनोनो अधिपति थाय छे. ॥ ९६ ॥ हवे

गुणवर्णनं—पीनोरु पीनगल्ला लघुसमदशना पद्मनेत्रांतरक्ता । बिंबोष्ठा तुंगनाशा गजगतिगमना दक्षिणावर्तनाभिः ॥ स्निग्धांगी चारुवेषा पृथुमृदुजघना सुस्वरा चारुहासा । भर्ता तस्याः क्षितीशो भवति च सुभगा पुत्रमाता च नारी ॥ ९७ ॥ ऊरू स्तनौ कटिकरमति·

गुण अवगुण विगेरेनुं साथे वर्णन थाय छे —जे स्त्री कठिन छाती, कठिन गाल, नाना अने सीधा दांत, कमळजेवा आंखना छेडा, बिंबजेवा होठ, ऊंची नासिका, हाथणीजेवी चाल, दक्षिणावर्ती नाभि, स्निग्ध अंग, सुंदर वस्त्र, गंभीर अने कोमळ योनि सुंदर स्वर, अने सारा प्रकाशवाळी होय तेनो पति राजा थाय छे, अने ते पुत्रवती थाय छे. ॥ ॥ ९७ ॥ ऊंचां स्तन, रोमरहित केड अने

मांसलरोमा । अश्वत्थपत्रसदृशं विपुलं च गु-
ह्यं ॥ श्रोणीललाटमुरुकूर्मसमुन्नतं च । गूढो
मणिश्च विपुलां श्रियमाननोति ॥ ५८ ॥ इ-
ति स्त्रीणां षोडशलक्षणानि ॥

पिंगाक्षी कूपगल्ला कठिनकरतला स्थूलजं-
घोर्ध्वकेशी । रुक्षाक्षी वक्रनाशा प्रविरलदश-

हथेळी, पीपळाना पानजेवुं विशाळ गुह्य, का-
चबाजेवां ऊंचां श्रोणी ललाट अने साथळ,
तथा गंभीर मणि बहु धन प्राप्त करावे छे. ॥
॥ ५८ ॥ एवीरीते स्त्रीओनां सोळ लक्षणो
कह्यां छे. ॥

जे स्त्री पीळां नेत्र, खाडावाळा गाल, क-
ठीन हथेळी, जाडी जंघा, ऊंचा केश, लुखी
आंख, वक्र नासिका, जुदा जुदा दांत, काळां
तालु होठ अने जीभ, शुष्क अंग, नमेली

ना कृष्णतालवोष्टजिह्वा ॥ शुष्कांगा सन्ननम्र-
कुचयुगविषमा वामना चातिदीर्घा । सा नारी
वर्जनीया धनसुतरहिता षोडशालक्षणाढ्या ॥
॥ ९९ ॥ यस्याः पाणितले रेखा । प्राकार-
ध्वजतोरणा ॥ अपि दामकुले जाता । नरेंद्रं
लभते पतिं ॥ ९४ ॥ अंकुश कुंडलं चक्रं ।

नमेर अने विषम स्तनवाळी होय, तथा ठीं
गणी अथवा अतिलांबी अने शोळ लक्षण
रहित होय ते धन अने पुत्रविनानी थायछे,
माटे तेने त्यजी देवी. ॥ ९९ ॥ जेणीना
हस्तमां प्राकार ध्वजा अने तोरणना आकार-
नी रेखा होय ते हलका कुळमां जन्मेली हो-
य तो पण राजपत्नी थाय छे. ॥ ९४ ॥ जे-
णीना हस्तमां अंकुश कुंडल अने चक्रना
आकारनी रेखा होय ते पुत्रने जन्म आप-

यस्याः पाणितले भवेत् ॥ पुत्रं प्रसूयते नारी । नरेंद्रं लभते पतिं ॥ ९५ ॥ यस्याः करतले रेखा । मयूरछत्रसन्निभा ॥ नूनं पतिमवाप्नोति । ह्यैश्वर्यमपि वर्धयेत ॥ ९६ ॥ मंडलं चक्रपद्मं च । पूर्ण कुंभं च तोरणं ॥ यस्याः करतले छत्रं । राजपत्नीत्वमाप्नुयात् ॥ ९७ ॥ वृत्ता च मेखला यस्या । नाभिदेशोऽपि वर्तु-

---

नारी तथा राजपत्नी थाय छे. ॥ ९५ ॥ जेणीना हस्तमां मयूर अथवा छत्रना आकारनी रेखा होय ते राजपत्नी थाय छे, अने वैभव वधारे छे. ॥ ९६ ॥ जेणीना हस्तमां गोळाकार चक्र पद्म पूर्ण कुभ तोरण अथवा छत्र होय ते राजपत्नी थाय छे. ॥ ९७ ॥ जेणीनो कटि तथा नाभिनो प्रदेश गोळाकार होय ते स्त्री कल्याण करनारी तथा राजपत्नी

वः ॥ सा स्त्री भवति कल्याणी । पतिं नृप-
तिमाप्नुयात ॥ ९८ ॥ अंतर्भ्रुवे ललाटे वा ।
मशकेन समन्विता ॥ रक्तेनापि कपोले वा ।
वामे मिष्टान्नभोजिनी ॥ ९९ ॥ रोमैः कनक-
वर्णैश्च । नाभौ च त्रिवलीयुता ॥ नरेंद्रस्य च
भार्या सा । भवतीह न संशयः ॥२००॥ हृद्रो-
मनखकेशेषु । दंतोष्ठनयनेषु च ॥ स्नेहो न

थाय छे. ॥ ९८ ॥ जे स्त्रीनी भमरनो नीचे
कपाळपर अथवा माबा गालपर लाल मश
होय ते मिष्टान्ननी इच्छावाळी होय छे. ।९९।
जेणीना रोम सुवर्णवर्णां, तथा नाभिमां त्रि
वळी होय ते निःसंशय राजानी राणी थाय
छे. ॥ २०० ॥ जेणीनां हृदय रोम नख केश
दांत होठ अने आंखमां चिकाश न होय ते
स्त्रीओ खराब जाणवी. ॥ १ ॥ जे स्त्रीने थो

विद्यते यासां । ज्ञेयास्ता ह्यशुभा खलु ॥१॥ अल्पस्वेदा चाल्परोमा । निद्राभोजनस्वल्पिका ॥ गात्रेषु न च रोमाणि । नारीणां लक्षणं शुभं ॥ ३ ॥ रक्तजिह्वा मृगाक्षी च । या नारी मृगलोचना ॥ कृशोदरी गजगतिः । स्त्रीणां लक्षणमुत्तमं ॥ ४ ॥ परानुकूलां परपाकपाकिनीं । विवादशीलां स्वयमर्थचारिणीं ॥ आक्रं-

---

म्हो परसेवो थोडा रोम थोडी निद्रा अने स्वल्प भोजन होय तथा जेणीना अवयवो रोमरहित होय ते सारां लक्षणनी स्त्री जाणवी. ॥ २–३ ॥ लाल जीभ, मृगजेवां नयन, कृश उदर अने हस्तिनीजेवी चाल ए सघळां स्त्रीओनां उत्तम लक्षणो कह्यां छे. ॥ ४ ॥ बीजाने अनुकूळ, बीजानी रसोइ करनारी, कलह करनारी, पोतेज धननो व्यय करनारी,

दिनीं सप्तगृहप्रवेशिनी । त्यजेच भार्यां दश-
पुत्रपुत्रिणीं ॥ ५ ॥ अतिदीर्घा च ह्रस्वा च ।
ह्यतिस्थूला कृशा तथा ॥ अतिकृष्णा च रुद्रा
च । तादृगी वैरकारिणी ॥ ६ ॥ विकटांगुलि-
का नारी । छिद्रपादा च या भवेत ॥ सा स्त्री
वैरप्रिया ज्ञेया । सामुद्रवचनं यथा ॥ ७ ॥ य-
स्याश्च रोमशौ जंघौ । रोमशौ च पयोधरौ ॥

रहती, सात घरे जानारी. अने दश संतति
वाळी स्त्री त्यजी देवी. ॥ ५ ॥ अतिलांबी अ
तिटुंकी, अतिजाडी, अतिशुष्क, अतिकाळी,
अने अतिभयंकर स्त्री तेवाज प्रकारना कल-
ह करनारी होय छे. ॥ ६ ॥ जे स्त्रीनी आं-
गळीओ विकट होय, अने जेणीना पगमां छि-
द्र होय ते वैरिने मळी जाय छे. एम सामुद्र-
नुं वचन छे ॥ ७ ॥ जे स्त्रीनां साथळ स्तन

पृष्ठोपरि च रोमाणि । शीघ्रं वैधव्यमाप्नुयात् ॥ ८ ॥ मातुलिंगसमौ हस्तौ । लंबमानस्तनद्वयं ॥ यदा तदा न संदेहो । द्वितीयं कुरुते पतिं ॥ ९ ॥ महांगुष्ठी महानासा । महावक्त्रा घटस्तना ॥ महानखी तु या नारी । सदैव दुःखिनी भवेत् ॥ १० ॥ आवर्तास्त्रयो विद्यंते । ललाटे उदरे भगे ॥ यदाते सा क्षणा·

अने पीठ रोमवाळी होय ते तुरत विधवा थाय छे, ॥ ८ ॥ जे स्त्रीना हस्त मातुलिंगजेवा अने स्तन लांबा होय ते बीजो पति करे छे एमां जरा पण संशय नथी, ॥ ९ ॥ मोटी आंगळीओ, मोटी नासिका, मोटुं मुख, जाडा स्तन अने मोटा नखवाळी स्त्री हंमेशां दुःखी थाय छे. ॥ १० ॥ जे स्त्रीनां कपाळ पेट अथवा भूखपर आवर्त होय ते तुरतज पोताना

न्नूनं । देवरं श्वशुरं पतिं ॥ ११ ॥ लंबोदरी स्थूलशिरा । रक्ताक्षी पिंगलोचना ॥ पतिनो पार्जितं द्रव्य—मन्येन सह भक्षते ॥ १२ ॥ नदीनाम्नी च या नारी । फलनाम्नी च या भ वेत ॥ देवीनाम्नी भवेन्नित्यं । नैव सौख्यार्थ कारिणी ॥१३॥ तीर्थनाम्नी च या नारी । त न्मुखं न विलोकयेत् ॥ नक्षत्राणि या नारी ।

दीयरने श्वशुरने छाने पतिने भक्षण करनारी थाय छे. ॥ ११ ॥ दीर्घ उदर जाडा केश तथा राती अने पीळी आंखवाळी स्त्री पोताना पतिए उपार्जित करेलु द्रव्य बीजासाथे भली खाय छे. ॥ १२ ॥ जे स्त्रीनु नाम नदी फल अथवा देवीना नामपर होय ते सुख आप नारी थती नथी. ॥ १३ ॥ जेनुं नाम तीर्थ ना नामपर होय तेनुं मुख जोवु नहि, तथा

तां नारीं परिवर्जयेत ॥ १४ ॥ अदत्ता वर्ण ज्येष्ठा या । लक्षणैः परिवर्जिता ॥ न तां परिणयेत्साधु । सामुद्रवचनं यथा ॥ १५ ॥ मातरं पितरं हंति । भ्रातरं देवरं पतिं ॥ कन्योक्तलक्षणैरेभि-स्तस्माल्लक्षणमीक्ष्यते॥१६॥ दक्षा तुष्टप्रियालापा । पतिचित्तानुगामिनी ॥

जे स्त्रीनु नाम बहु अक्षरोवालु होय ते पण त्यजी देवी ॥ १४ ॥ कन्यादान नहि देवा येली, मोटी, अने लक्षणविनानी कन्याने सारा पुरुषे परणवी नहि एम सामुद्रनुं वचन छे. ॥ १५ ॥ उपलां लक्षणवाळी कन्या माता पिता भाइ दीयर अने पतिने मारनारी थाय छे, माटे लक्षणो तपासवां. ॥ १६ ॥ दक्ष संतोषी मधुर बोलनारी पतिना मनप्रमाणे वर्तनारी अने योग्य समये योग्य कार्य कर

कालौचित्यकरी नित्यं । या सा लक्ष्मीरिवापरा
॥ १७ ॥ बाला खेलनकैः काले । दत्तैर्दिव्य-
फलाशनैः ॥ मोदते यौवनस्था तु । वस्त्राल-
करणादिभिः ॥ १८ ॥ हृष्येन्मध्यवयाः प्रौढा ।
रतिक्रीडासुकौशलैः ॥ वृद्धा तु मधुरालापै—
र्गौरवेण तु रज्यते ॥ १९ ॥ युग्मं ॥ षोडश-
वर्षीया बाला । त्रिंशता नवयौवना ॥ पंचपं-
चाशता मध्या । वृद्धा स्त्री तदनंतरं ॥ २० ॥

नारी स्त्री बीजी लक्ष्मीजेवी होय छे. ॥ १७ ॥
स्त्री बाल्यावस्थामां रमकडां अने फळथी, यु-
वानीमां वस्त्रालंकारविगेरेथी, मध्यवयमां र-
तिक्रीडामां चतुर पतिथी, अने वृद्धावस्थामां
मीठी वातो अने मानथी राजी थाय छे. ॥
॥ १८–१९ ॥ सोळ वर्षसुधीनी बाळा, त्रीश
वर्षसुधीनी युवती, पंचावन वर्षसुधीनी प्रौढा

ज्ञातव्यं विबुधैः स्त्रीणां । लक्षणं चापलक्षणं ॥ कुलवृद्धिर्यशोवृद्धि-र्लक्ष्मीवृद्धिर्भवेद्यतः॥२१॥

अथ स्त्रीणां जातयः कथ्यंते—पद्मिनी चित्रणी चैव । हस्तिनी शंखिनी तथा ॥ तत्र दृष्टिविधानेन । परीक्ष्या स्त्रीविचक्षणैः ॥२२॥ पद्मिनी बहुकेशा च । स्वल्पकेशा च हस्तिनी

अने त्यारपछी स्त्री वृद्धा कहेवाय छे. ॥ २०॥ प्राज्ञपुरुषोए नारीना लक्षण अने अपलक्षण तपासवां. जेथी कुळ यश अने लक्ष्मीनी वृद्धि थाय. ॥ २१ ॥

हवे स्त्रीनी जातिउं कहे छे—पद्मिनी १, चित्रणी २. हस्तिनी ३. तथा शंखणी ४, ए चार प्रकारनी स्त्रीउनी डाह्या पुरुषोए दृष्टि-विधानथी परीक्षा करवी. ॥ २ ॥ घणा केश-वाळी पद्मिनी, स्वल्प केशवाळी हस्तिनी, लां-

॥ शंखिनी दीर्घकेशा च । वक्रकेशा च चि·
त्रणी ॥ २३ ॥ पद्मस्तनौ च पद्मिन्या—श्च·
क्रस्तनी च हस्तिनी ॥ दीर्घौ स्तनौ च शंखि
न्या—श्चित्रणी च समस्तनी ॥ २४ ॥ पद्मि·
नी शुभ्रदंता च । दंतोन्नता च हस्तिनी ॥
शंखिनी दीर्घदंता च । समदंता च चित्रणी ॥
॥ २५ ॥ पद्मिनी पद्मगंधा च । मधुगंधा च

वा केशवाळी शंखणी, अने वांका केशवाळी
चित्रणी जाणवी. ॥ २३ ॥ पद्मजेवां स्तनवा
ळी पद्मिनी, चक्रजेवां स्तनवाळी हस्तिनी, लां·
बां स्तनवाळी शंखणी, अने सरखां स्तनवाळी
चित्रणी होय छे. ॥ २४ ॥ श्वेत दांतवाळी प
द्मिनी, ऊंचा दांतवाळी हस्तिनी, लांबा दांत·
वाळी शंखणी, अने सरखा दांतवाळी चित्रणी
होय छे. ॥ २५ ॥ कमळजेवी गंधवाळी पद्मि·

हस्तिनी ॥ शंखिनी क्षीरगंधा च । मत्स्यगंधा च चित्रणी ॥ २६ ॥ हंसस्वरा च पद्मिनी । गूढशब्दा च हस्तिनी ॥ शंखिनी रुक्षशब्दा च । काकशब्दा च चित्रणी ॥ २७ ॥ पंकजासनलयेन पद्मिनी । वेणुदाहृतपदेन शंखिनी ॥ स्कंधपादयुगलेन हस्तिनी । नागरेण

नी मधजेवी गंधवाळी हस्तिनी, दुधजेवी गंधवाळी शंखणी, अने मत्स्यजेवी गंधवाळी चित्रणी जाणवी. ॥ २६ ॥ हंसजेवा स्वरवाळी पद्मिनी, गंभीर स्वरवाळी हस्तिनी, लुखा स्वरवाळी शंखणी अने कागडाजेवा स्वरवाळी चित्रणी होय छे. ॥ २७ ॥ पद्मिनी कमलासनथी, शंखणी पहोळा पगथी, हस्तिनी स्कंधपर पग राखीने अने चित्रणी गमे ते प्रकारथी रतिसुख भोगवे छे. ॥ २८ ॥ मुखनी सु-

रमयंति चित्रणी ॥ २८ ॥ पद्मिन्या मुखसौर
भ्य—मुर सौभाग्यहस्तिनी ॥ चित्रणी कटि
सौभाग्या । पादसौभाग्यशंखिनी ॥ २९ ॥
पद्मिन्यमलकेशा च । ह्यूर्ध्वकेशा च हस्तिनी
॥ चित्रणी लंबकेशा च । दृढकेशा च शंखि
नी ॥३०॥ पद्मिन्यः प्रेम वांछंति । द्रव्यं वांछति
हस्तिनी ॥ चित्रणी मानमिछंति । कलहं वां-

गंधवाळी पद्मिनी, छातीनी सुगंधवाळी हस्ति
नी, केडनी सुगंधवाळी चित्रणी. अने पगनी
गंधवाळी शंखणी कहेवाय छे. ॥ २९ ॥ प-
वित्र केशवाळी पद्मिनी, ऊंचा केशवाळी ह-
स्तिनी, लांबा केशवाळी चित्रणी, अने कठ-
ण केशवाळी शंखणी होय छे. ॥ ३० ॥ प-
द्मिनी प्रेमनी अभिलाषा राखे छे, हस्तिनी
द्रव्यनी. चित्रणी माननी, अने शंखणी कल-

ठति शंखिनी ॥ २१ ॥ इति सामुद्रिके पुस्त्री
लक्षणानि ॥

॥ इति सामुद्रिकशास्त्रं समाप्तं ॥

णी कलहनी अभिलाषा राखे छे ॥ २१ ॥
एवीरीते सामुद्रिकशास्त्रमां स्त्रीपुरुषनां लक्षण
कह्यां छे ॥

॥ श्रीसामुद्रिकशास्त्र समाप्त. ॥

समाप्त